

Մ Ի Օ Շ

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

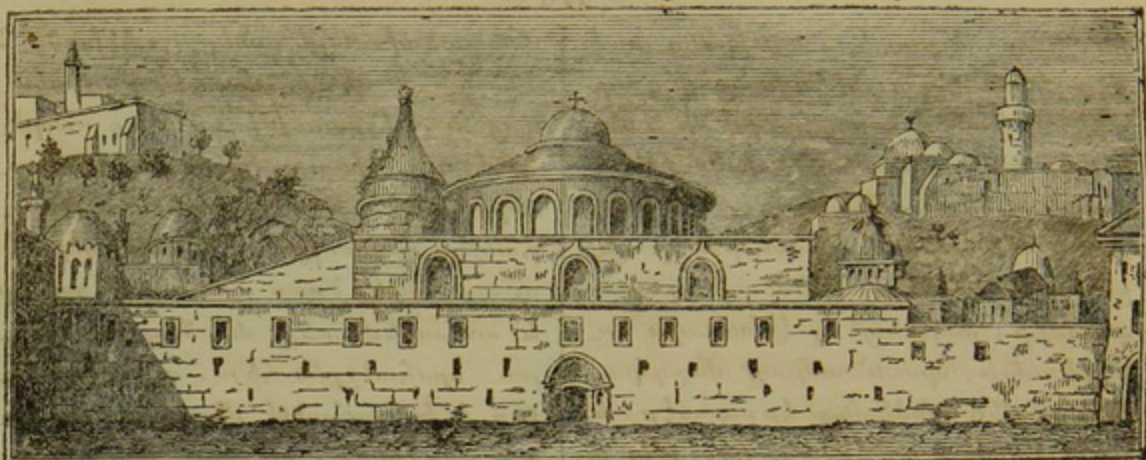
ԸՕԳԻՆՅԻՆ, ԲԱՆԸՄԻՐԱԿԱՆ, ԳԻՐԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՔԼԴԱՔԵԼԱԿԱՆ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐԶԱՆ ՄԻՐԱՄԵԼՅ

ՃԵՐՈՒՍԸՂԷՄ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՅ

1872

ԵՕԹՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 8.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՕԴՈՍՏՈՍ 31.
1872.

ԸՅԳԸՅԻՆ, ԻՆԸՍԻՐԸԿԸՆ ԵՒ ԳՐԸԳԻՏԸԿԸՆ

Գ Ծ Ը Գ Ի Ր

ՄԵՍԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԻ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

« Հոգի Տեառն 'ի վերայ իմ, վասն որոյ և
էսմ իսկ զիս, աւետարանել աղքատաց առաքեաց
զիս. բժշկել զբեկեալս արտիւ, քարոզել զերեաց
զ'թողութիւն և կուրաց անսանել, արձակել ըզ-
վիրաւորս 'ի թողութիւն, քարոզել զտարեկան
Տեառն ընդունելի ու Եւայ: ԿԱ. 1.

Աւետարանին մէջ կը կարդանք,
որ Յիսուս իր երկնային ճշմարտու-
թիւններն քարոզած միջոցին, երբ
Գալիլիայ կ'երթայ, անկէ իր սննդեան
քաղաքը՝ Նազարէթ եւս կ'երթայ,
ուր շաբաթ օրը ըստ Հրէից վաղեմի
սովորութեան կ'երթայ 'ի ժողովարան.
Հոն իրեն կը մատուցուի Սաւրբ Գիր-
քը կարդալու համար: Կը բանայ Յի-
սուս զիրքը եւ կը կարդայ Կոայիի

մարգարէութիւններէն այս խօսքերը.
« Հոգի Տեառն 'ի վերայ իմ և այլն ու
և Գիրքը խփելով ժողովարանի պաշ-
տօնէին կը տայ: Եւս տառն խմբուած
բաղմութիւնը տարօրինակ ապշութե-
նէ մը պաշարուած՝ լռութեամբ իրենց
նայուածքը Յիսուսին կը դարձնեն.
Կոայիի խօսքերը, որ ըսուած էին հա-
րիւրաւոր տարիներ առաջ քան զը-
նունդ Յիսուսի, աննշան խօսքեր չէ-

ին, և ոչ լոկ բառեր, այլ իրենց տակ մարդկային մտացանթափանցելի գաղտնիք մը կսր, մեծ խորհուրդ մը ծածկաւած էր, մարդկային փրկութեան մարգարէական ակնարկ մ'էր այս խօսքը, և այս պէտք էր կատարուէր անշուշտ խոստացեալ Սեփային գալլատեամբը, մարգացեալ Յիսուսին ծըննդեամբը, որուն՝ ամբողջ մարդկութիւնը մեծ անձկանօք կը սպասէր, և ահա կը լլուռի սոյն մարգարէութիւնը Յիսուսի վրայ. նա ինքը կը կորդայ իր վրայ եղած գուշակութիւնը. առ այս ժողովականք զարմանօք և ապշութեամբ կը լլուռին:

Եսայիի Մարգարէութեան մէջ ամփոփուած էին Յիսուսի Սեփական պաշտօնները: Յիսուս երեք ամենա մեծ գործեր կատարեց, այսինքն է թագաւորութիւն, Մարգարէութիւն և Քահանայութիւն, և այս պաշտօնները կատարողներն կ'օծուէին, ինչպէս և Յիսուս օծուեցաւ հոգւով. երբ թագաւորութիւն ըրաւ՝ կ'ըսեմ, մի գուցէ ըմբռնուի թէ Յիսուս աշխարհի բոլոր նակալաց պէս թագաւորեց. նոցա պէս սորկական հպատակութիւն պահանջեց ժողովրդէնէն կամ Ղէքսանդրներու և Ալեքսանդրներու նման լեզեմներու խումբեր ունեցաւ, որք իր սարսափը տարածեցին, մի գուցէ ըմբռնուի թէ, այժմեան կայսերաց ու թագաւորաց նման ժողովրդաց տրեամբ, ժողովրդեան կեանքով տիրապետեց, անով իր իշխանութիւնը ամրապնդեց: Այս թագաւորեց նա, բայց ոչ Արեօմներու և Աստիօթեմներու նման իրեն փառաց և շուքին յապահովութիւն արիւնահեղ պատերազմներ մղեց, Յիսուսի թագաւորութիւնը ճշմարտութեան թագաւորութիւնն էր, և այս չէր կարօտեր բնաւ մահաբոյր հրազէններու, ահեղ թնթանթներու և

մարդածախ մեքենաներու: Միայն 12 անշուն և ձկնորս մարդիկ բաւականացան ճշմարտութիւնը թագաւորեցնելու: Յիսուս երկրաւոր թագաւորի մը պէս իր ժողովրդէնէն չը պահանջեց ոչ տուրք, ոչ տառանորդ, և ոչ այլ հարկ, նորա պահանջը այլ էր և անհամեմատելի մարմնոյ իշխողներու պահանջին հետ, սէր պահանջեց և կը պահանջէ միշտ. սէր ոչ միայն առ ինքն. սէր առ ընդհանուր մարդկութիւնն. սիրով նորա թագաւորութիւնը հաստատուեցաւ, զոր դիւրին է հասուցանել, ոչ քրտանց, ոչ աշխատութեան կը կարօտի. սիրել զնմանիս. սիրել զնա ինքն ճշմարտապէս. վերջապէս Յիսուսի թագաւորութիւնը մարմիններու վերայ չէ, այլ հոգւոյ, մտաց և խղճի վրայ. նորա զինուորները են նոքա, որք հոգւով և ճշմարտութեամբ կ'երկրպագեն, որք իրենց հոգին բեւեռած են Յիսուսի արիւնագանգ խաչին, որով անիծից աշխարհը օրհնութեան աշխարհի փոխուեցաւ, և օգնեք շնորհաց. նոքա են Յիսուսի զօրապետները, որք ճշմարտութեան սրով զինուած են և արդարութեան վահանով պատու պարուած:

Յիսուսի ըրած մարգարէութեան պաշտօնն ալ մեծութեամբ տարբեր էր մինչեւ այն ատեն եկած Մարգարէից պաշտօնէն: Մարգարէութիւնը ուսուցանել, անցեալը պարզել և ապագայն գուշակել կը նշանակէ. Յիսուս ըսաւ ամենայնի կատարեց այս երեքն ալ: Աւսոյց նա ոչ թէ նախնի մարգարէներուն նման, նոքա միայն Հրէից ազգին կը զրկուէին և հետեւապէս միայն անոնց կը բարոյզէին, մարդկութիւնը անմասն էր այս շնորհէն. նա ի խաւարի կը հեծէր յուսակաւոր և անմիթիթար, նա բաղմաստուածեան

տաճարներու մէջ մատուցուած լըբենի պաշտամունքներէն տաղտկացած իւր աւեր ՚ի վեր յերկինս համբառնալով ճշմարիտ Սեփայլին կը սպասէր մեծ անձկանօր: Ահաւասիկ ճշմարիտ Սեփայն, Յիսուս եկաւ, բայց ոչ միայն Հրէից համար, այլ ընդհանուր մարդկութեան. իր նպատակը մեծ էր, նա բովանդակ մարդկութեան ուսոյց այն պիտի ճշմարտութիւններ, որք հոգւոյ և մտաց անդեամբ ղեզուէն են, որոց մէջ ամեն մարդ կարող է միմիջարու թիւն գտնել: Գուշակութիւններ ևս ըրաւ, որոնք կատարուած են, կը կատարուին և պիտի կատարուին մինչ ՚ի կատարած աշխարհի:

Յիսուսի ըրած քահանայութիւնն ալ Հրէականէն խիստ տարբեր էր. Նա էր լըբմն Աեւտական քահանայութեան և սկիզբն Վրիստանէականին, նա մեծ քահանայապետներու և Աեւտացիներու պէս պոռուղ կամ ոչխար և կամ այլ ինչ չընաւիրեց ՚ի քաւութիւն ժողովրդեան մեղաց. ինչու որ մարդկութեան սխալանքն և յանցումներն հասած էին մինչ ցկէտ վերջին, ոչխարով կամ տատրակով և կամ աղաւնիով քուէլ կարելի չէր. ուստի Յիսուս ՚ի քաւութիւն՝ աղապէս քահանայագործեց. նա խաչին ահաւոր սեղանին վրայ իր անձը ողջակիզեց. իր անձը յանցուցեալ մարդկութեան համար պատարագեց: Ահա այսպէս Յիսուս այս երեք պաշտօնը կատարեց. ինչպէս Եսային շատ կանուխ մարգարէացած էր. «Աւերարանել աղխարաց»:

Բռնաւորաց ականջին խիստ ուժգին կը հնչէ այս խօսքը, որք կուգեն իրենց ստորագասեալներն միշտ թշուառութեան մէջ սրահել, և որչափ դառն կը բաղնէ հարստահարիչներու սրտին: Ի հարկէ և թէ աղքատաց միմիջարու թիւն պիտի աւետարանուէր, բռ-

նաւորաց անկումը պիտի գուժուէր, պիտի քակուէր հզօրներուն աթոռները, և ամբարտաւաններուն խորհուրդները պիտի ցրուէր: Աղքատներն առաջ, ինչպէս և այժմ երեսէ ինկած դժբաղդ մարդիկներ էին, մարդկային ընկերութենէ անջատուած անպիտան անդամներ համարուած էին. մանուսանդ թէ նախասպաշարմունքը շատ անգամ մեծ պատերազմ կը մղէր այս ապարադդ աւարածոց դէմ, այսինքն այնպէս կարծեցնել կը տար տգէտ և մոլեռանդ ժողովրդոց. որպէս թէ աղքատք՝ Աստուծոյ առաջ մեղապարտներ լինէին, և իրենց թշուառութիւնը և աղքատ վիճակը երկինքէն վճռուած լինէր, և հետեւապէս Աստուծմէ անարդուած արարածներ կարծեցնել կը տար: Սակայն միթէ այս թշուառ արարածոց ստեղծող Աստուծաւ չէր տեսնար նոցա թշուառութիւնը, նոցա գետորէն հոսած արտասուքը, չէր լսեր և չը լըսեր միթէ այժմ այնպիսեաց աղիւղորմ ողբերն ու կոծերը, և միթէ ինքզինքը որբոց և այրեաց տէր հռչակող Աստուծաւ չէ նոցա Արարիչ, եթէ այն էր, անշուշտ պիտի գիտար այն թշուառ հարստահարեալներու վիճակին, և պէտք էր զրկէր իր օծեալը նոցա աւետարանելու համար, իմացնելու համար թէ անոնք՝ որք աշխարհիս մարդիկներէն մերժուած են, թող չը կուծեն, թող չը վշտագնին բնաւ. վասն զի իրենց երկնաւոր հայրը կը տեսնայ զիրենք իրենց տառապանաց մէջ, իրենց աղէտից մէջ. և օր մը կայ իրենց համար, յորում ամեն վիշտ կամ ամեն նեղութիւնը պիտի դադրին:

Յիսուս աւետարանեց այնպիսեաց, որք աշխարհի բարեկամութիւնը չեն վայելէր, թէ մի վշտանաք, եթէ աշխարհ զձեզ կ'ատէ, երկինք զձեզ ողջագուրբելու պատրաստ է, ձեր բա-

րեկամը երկնքի մէջ է . Նա աղքատաց երկնային միտթարուծիւն տւեալաւ նեց , սրբեց նոցա արտասուքը և ամոքեց նոցա կսկիծն ու վիշտը , և բաց յայտմանէ առհասարակ թէ՛ աղքատաց և թէ՛ հարուստներուն դաս մը տուաւ իր աղքատ կեանքով . Նա աչխարհ մտած առջի օրէն աղքատութիւնը բարեւեց , իր ձեռքը աղքատութեան երկարցուց . աղքատ ծնաւ աղքատ մօրմէ , իրեն խանձարուր յարդն ու խոտը ընարեց , մսուրի մէջ գրուիլը նախամեծար համարեց քան արքայական ճոխ ու փառաւոր օրօրոցներն , և մինչեւ իր կենաց վերջին օրը աղքատ մարդիկներու հետ կենակցեցաւ . բընաւ անպատուութիւն չը համարեց աղքատութիւնը :

Արդ՝ այս օրինակէն քաջալերուեցէք աղքատներ , բնաւ մի արտասուէք հարստութեան համար , ձեր ուշը հոգւոյ հարստութեան դարձուցէք . վասն զի այն է միայն հոգւոյ սընունդը , եթէ հանգիստ խիղճ՝ և անդորր սիրտ ունիք , մեծ և անսարսեղի գանձ ունիք . իսկ եթէ չունիք՝ նիւթական հարստութիւն ունենալէ աւելի զստնք ունենալ ջանացէք . միտթարուեցէք մանաւանդ աշխարհի հարուստներուն նայելով , որոնք շուարած և շիտթած ինչ ընենին չեն գիտեր . ամեն վայրկեան զիրենք կը սարսափեցնէ , և որոց յոյսը և միտթարութիւնը բաղդէն կախեալ է , բաւական է բաղդին ձախող մէկ հարուածը զանոնք յուսազուրկ ընելու և փոշոյ վըրայ նստեցնելու : Աղքատներ , նայեցէք խաչին վրայ բեւեռուողին և միտթարուեցէք , վասն զի այն ալ ձեզ վիշակակից է և մանաւանդ թէ ամեն մարդու վրայ սարսք դրաւ աղքատ ըլլալ աշխարհի վայելութիւններէն , որ հոգւով հարուստ ըլլալ կը նշանա-

կէ : Նաւ անպատուութիւն մի համարէք աղքատութիւնը , մարդկային խկական կռոււմը աղքատութեամբ չը նսեմանար , զայն անշքացնողը անտիմարդկային վարքն և կեանքն է , ուղղութիւն սիրեցէք , անմղար աղքատ Յիսուսի գծած շաւղէն ընթացէք , այն տունն ոչ միայն աղքատութիւնը ալ և աշխարհի բարբարոս բռնաւորաց ամենատարափելի հարստահարութիւնքն անգամ զձեզ չեն սասանեցներ , այն տունն անվեհեր հոգւով և ըստ ամենայնի խղճիւ հանգիստ զաշխարհ պիտի արհամարհէք :

Եթէ « Աւագարանէլ աղապապ » խօսքը մեծատանց և հարուստներու կարի դառն կը թուի , նոքա եւս կարող են երջանիկ լինել Յիսուսի կեանքէն օրինակ առնելով : Սեծատունք , չափաւորեցէք ՚ի ձեզ աշխարհասիրութեան անզուսպ տենչը , աղքատութեան և հարստութեան հետ բարեխառնութիւն հաստատեցէք , որպէս զի գոնեապա լինի ձեզ միակ միտթարութիւն և այդ լինի ձեր փրկութեան միջոց , վասն զի կ'ըսէ ձեզ Յիսուս եթէ կուզէք երկնքի արքայութիւնը ժառանգել , եթէ կը ցանկայք այն կեանքին , որ անանց է « Վաճառեցէք զինչ ձեր և տուք աղքատաց » , մի հաւատարմէ ձեր արժանաւորութիւնը հարստութեան մէջ է : Սամոնան սիրել , մետաղն սրտաւել զ'ստուած ուրանալ է , վայ անանց որք իրենց կոյր բաղձանքով յ'ստուծոյ կը հեռանան , նոքա բնաւ միտթարութիւն չունին , վասն զի ճշմարտ միտթարութիւնը զ'ստուած սիրելուն և զնա հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պաշտելուն մէջ է : Արեմն ճշմարտութեամբ և հոգւով միոյն Ստուծոյ երկրպագէք , հոն պիտի գտնէք ձեր ամեն փափագանաց լըումը : Այս բացատրութենէ սրարդ

կերեւի, որ Յիսուս աղքատաց երկնային մխիթարութիւն աւետարանեց :

Սակայն աշխարհի վրայ միայն աղքատութիւնը չէ զմարդ վշտացնող, կան կետեր, կան այնպիսի վիշտեր ու ցաւեր, որով մարդոց սիրտը կը բեկանի, որոյ բժշկութեան դեղը միայն լստուծոյ ձեռքն է . մարդկային հանձարը կանկ կ'առնէ, երկար մտածելու անկարող է, ուստի սրտի բեկման բժշկութեան դեր մարդկային գործն ալ Յիսուսին վայել էր, եւ նորա համար լսային կը մարգարէանայ թէ « Լռաբեաց զիս . . . Բռնիւ լէի քեզ » ինչ է արդեօք սրտի բեկումը, և ինչ նորա դեղը, որ միայն Յիսուսին կը պատկանի : Լրդարեւ մարդկութեան վիճակը Յիսուսի ծըննդէնէն առաջ խիստ ծանրացեր էր, խաւարի մէջ այնչափ թարթափելով ալ եւս յուսահատեր էր, նորա շուրջը պատեր էին աշխարհի մոլութիւններն, յղութիւններն և սնտաի վայելքներն, զգացեր էր անոնց ունայնութիւնը, իր սրտած տարերայ անկարողութիւնը եւս ճանցեր էր, ուստի այս ամենը գիտնալով բեկեալ սրտիւ իւր կեանքը կ'արտատուէր, վասն զի կը տեսնար որ զինքը չը սպասող առարկաներուն մէջ, չը կար բան մը, չը կար կարող ձեռք մը որ իր վիճակին եւք մի ցուցնէր : Յիսուս միայն իբրեւ արեգակն ՚ի բարձանց երեւեցաւ այս ՚ի խաւարի նստողներուն, որով տեսան և զգացին թէ իրենց վիճակը խիստ դառն է . իրենք այնպիսի անձողարկի վիճի մի մէջ են, որ առանց երկնից օգնութեան անկարող են ազատիլ :

Յիսուս բժշկեց սրտիւ բեկեալները, ազատեց զանոնք այն անել բաւդէն և միանգամայն ցուցուց այն ճանապարհը, որով միայն մարդիկ կարող են

իրենց սուրբ և վսեմ նպատակին հասնիլ : Յիսուս բժշկեց, բայց աշխարհի բժիշկներուն պէս ոչ դեղ և ոչ ըստեղանի ՚ի գործ դրաւ իւր բժշկական արշտօնին մէջ, այլ ճշմարտութեան լուսով, կենաց բանիւ բուժեց այն բեկեալ սիրտը, որուն ոչ կայսերք, ոչ թագաւորք, ոչ մեծամեծք կարող էին իրենց բոլոր ճոխութեամբ և հարլատութեամբ ամենափոքրիկ դարման մը մատուցանել, ոչ Սոկրատ և ոչ Պլատոն իրենց բարոյականով :

« Բարդէլ գերեաց զԴոդոն-իւն » . գերութիւնը երկու տեսակ է, այսինքն գերութիւն նիւթական և գերութիւն բարոյական . կամ պարզ խօսելով գերութիւն մարմնոյ, գերութիւն հոգւոյ, բայց հոգւոյ գերութիւնը մարմնոյ գերութենէն շատ տարբեր է . վասն զի « Հոգի առաւել է քան ըզմարմին » . և Յիսուսին քարոզած թողութիւնը մարմնոյ գերութենէ թողութիւն չէր ալ հոգւոյ : Լրեւակայեցէք, լստուծոյ շնամ ողոստ հոգին մարդու մէջ մոլութեան կապանքներով և աշխարհասիրութեան շղթաներով սրկեալ և կաշկանգեալ, ինչ ցաւալի և ինչ տխուր տեսարան, այն հոգին, որ պէտք էր ազատ կերպով զլստուած սրտէր, մարդուն տեղի տալի մոլութիւններն զայն դէպ իրենց կը քաշեն, ինչպէս մագնէտը գերկաթ, և չեն թողուր որ իր սնունդը այն աղբիւրէն առնու, ուստի ելաւ : Վարդիկ շատ անգամ իրենց մոլի կիրքերէն կուրցած և իրենց խիղճը փրկտեցուցած, շատ անգամ հոգւոյն գերութիւնը չըղգալով և ոչ մոլութեանց ներգործութիւնը, իրենց երեւակայնութեան մէջ բռնաւորներ կրտսեղծեն, ազատութիւն կ'ազդակեն անխորհրդաբար, բայց ուսկից, ոչ իրենց կիրքերէն, և ոչ իրենց մոլութիւններէն :

այլ օրէնքէն կը պատասխանեն և մա-
նաւանդ ցաւալին այն է, որ ոմանք
երբեմն կրօնքէն ըսելու կը ժպտնին,
որպէս թէ կրօնքը ըլլայ իրենց միտ-
քը, սիրտը և հոգին պարաւանդողը,
որպէս թէ օրէնքն է զիրենք ստրկաց-
նողը, սակայն այս ամենը ագիտու-
թեան և իմաստակութեան ներշնչման
են. մարդ մը երբ բարոյապէս ազատ
է իր կրից ազդեցութենէն, ազատ է
նաեւ արտաքին ազդեցութիւններէն:
Արքայական գահին վրայ բաղմոյ աշ-
խարհակալը և յետին ռամիկը Աս-
տուծմէ հաւաստապէս ազատ ըս-
տեղծուած են և ըստ ամենայնի հա-
ւատար են նորա առջեւ:

Արեւմտեան երբեք չեն կրնար մասնա-
ւոր անձինք կամ անհատներ մարդոյ
խղճին, հոգւոյն և սրտին վրայ տիրա-
պետել և զանոնք գերել, ուրեմն ա-
մեն անոնք, որք յաճախ և տարապա-
ման ազատութիւն բառը կը յեղիւնեն,
համարձակապէս կ'ըսեն, որ նորա ի-
րենց հոգւոյն և խղճին բռնաւորներն
են. վասն զի ինչպէս կուշտ մարդ մը
հաց չի փետուեր և ոչ զովացած մարդ
մը ջուր, նոյնպէս և թէ մէկը բարոյա-
պէս ազատ է, հարկ չի տեսներ իւր
անձին ազատութիւն որոնել: Սարդ
ինքը կարող է և թէ ուզէ բարոյական
գերութենէ ազատ մնալ և այն որ ա-
զատ է բարոյապէս, ազատ է և նիւ-
թապէս:

Յիսուս արդէն բարոյական գերու-
թեան ամրակուռ շղթայքն էին, զոր
փշոյց և միանգամայն միջոցներ ցոյց
տուաւ կրկին չտրականալու: Յիսու-
սի ցուցած ազատութեան ճանապարհ-
հըն ամենէն ասպահովն ու կատարեալն
է: Հոգւոյ ազատութեամբ միայն
մարդ կարող է աշխարհի վերայ իշխել
իբրեւ անձնիշխան արարած Աստու-
ծոյ: Իսկ անբարոյական մարդը միշտ

աշխարհի իշխանութեան տակն է, միշտ
ստրուկ և ծառայէ կրից: Այնպէս
Յիսուսը արդէն արմը մղութեան
գերի չեն: Այնպիսի մղութեան
մահ չունին, նորա Յիսուսի յաւիտե-
նական թաղաւորութեան հպատակ-
ներն են:

«Եւ ի՞նչ քիտանէլ»: Գերութեան
նման կուրութիւնն ալ երկուք է, աչ-
սինքն կուրութիւն մարմնաւոր և կու-
րութիւն հոգեւոր: Հոգւոյն կուրու-
թեան ծանրակշռութիւնը ցուցունե-
լու համար, բաւական է ըսել, որ ե-
թէ մարդու մը համար աշխարհիս վը-
րայ իր կեանքը կեանք չէ, երբ նիւ-
թական արեւուն ճառագայթներն
տեսնելու աչք չունի, երբ իր բարե-
կամաց, եղբարց և ծնողաց տեսութե-
նէն զուրկ է, մէկ խօսքով բնութեան
սքանչելիքները, բնութեան վայելչու-
թիւնները և ճոխութիւններն տեսնե-
լու անկարող, ապա որչափ հոգւոյն
կուրութիւնը դառն և ծանր է, որ
զուրկ է բանին տեսութենէն, նորա
երկնային և յաւիտենական ճշմարտու-
թենէն, զուրկ Աստուծոյ պատուիրա-
նաց լոյսը վայելելէ, և ահա այսով-
սեաց համար ալ Յիսուս տեսնել բա-
րոյց, որոնք երկար դարերէ ՚ի վեր
աշխարհային ունայն փառքերէն և վա-
ղանցուկ վայելչութիւններէն կուրա-
ցած, նստեր ՚ի խաւարի կուրային:
Ասկէց պէտք է լաւ իմանանք, որ Յի-
սուս ընդ միշտ մեր հոգւոյ առողջու-
թիւնը, մեր հոգւոյն տեսութեան հա-
մար կը ջանայ և կ'ուզէ, ոչ թէ մարմ-
նոյ աչաց համար, նա իր աւետարա-
նին մէջ միշտ հոգեւոր սրատեսութիւն
բարոյաւ է: Սարմնաւոր կոյր մի բը-
ժշկելու ժամանակ միշտ իր նոցատակը
հոգւոյ աչքը բժշկել եղած է և այս
յայտնի է, որ նախ հաւատք պահան

ջած է և ապա կոյրերը բժշկած :

Այս տեղ բնական հարցում մը միտքըս կը գայ սիրելի ընթերցող, արդեօք մեր հոգւոյ աչքերը բաց են, 1800 տարիներէ 'ի վեր Յիսուս իր աւետաւրանաւը մեր ձեռքէն բռնած լուսոյ արահետը կը հրաւիրէ, կուրաց տեսանել կը քարոզէ, սակայն չեմ սխալիր եթէ ըսեմ թէ մեր աչքերը գեռ ևս կոյր են, շատ անգամ աւելորդապաշտական թանձրատուերը մեր հոգւոյ տեսութեան խափան կը լինի. որովք իստոնէական պարզութիւն չենք տեսներ, ստուերներու մէջ պաշտել կը ջանանք զՅիսուս, բայց քանի՜ կը սխալինք : Անտիապաշտութիւնը իբր կրօնք դաւանիլ չընշանակեր հոգւոյ տեսութիւն, նիւթը հոգւոյ հետ շփութել չընշանակեր քրիստոնէական լուսաւորութիւն. Աւետարանը ուշքերնիս հոգւոյ վրայ դարձունել կը քարոզէ. կորստական ձեռութիւններն, փառքն ու ծոխութիւններն զմեզ աւետարանի սուրդ և ճմարիտ հոգիէն կը կորզեն, մեր աչքերը ահա՛ կուրացեր են, 'ի զուր կը թարթափինք գանելու համար հոգւոյ լոյսը աշխարհի մէջ :

Այս, որչափ երջանիկ է մարդ, երբ իր աչքերը կը պարարին աւետարանական լուսով : Այդ այս սահմանաւոր տիեզերքէն անդին կը տեսնէ Աստուծոյ անսահման թագաւորութիւնը : Այդ զՅիսուս պայծառ տեսութեամբ կը նկատէ և ո՛չ թէ ստուերամած կուրութեամբ : Այդ պարզ կը տեսնէ իր կենաց նպատակը, իր փրկչի ցուցած ճանապարհը : Այդ կը տեսնէ պարզապէս, որ ինքն լոկ անասուն չէ, այլ Արարչի ամենասիրելի արարածը, նորա զաւակը և թագաւորութեան ժառանգորդը :

« Արիւն զվերապարս 'ի խղո-նիւն » : Արդէն սոյն մարդարեւութեան պարու-

նակութիւնը վերիններուն մէջ ամիսփութած է. վասն զի մարդկութիւնը վերալից դիտակ մ'էր հոգւոյ աղբաւտութեամբ, սրտի բեկմամբ, խղճի գերութեամբ, մտքի կուրութեամբ : Անձամեծ փիլիսոփայք, որոնք լոկ բնական լուսով առաջնորդուած մինչեւ Յաւիտենականին աթոռին պատուանդանին տակ գիտցան սրանալ, այսու ամենայնիւ անկարող էին վերաւոր հոգեվարքին ձեռք մատուցանել, երկնային ձեռքի մը գործ ըլլայ խոստովանեցան. արդէն՝ Աւետացին շատունց 'ի վեր անցած էր վերաւորին քովէն առանց իսկ կարեկցանաց : Աս մարացիի մը կարօտ էր այս գթութեւ և կարեկցութեան արժանի վերաւոր արարածը. Ամարացին եկաւ, տեսաւ և 'իզուր շարժեցաւ, ուստի պատեց նորա վերքերն և իւզով օծեց, այս իւղն էր խաչին վրայ պատարագւող Յիսուսին արիւնը :

Ամարացին այս փտտեալ և նեխեալ մարմինը ըստ ամենայնի առողջացոյց, աղբաւտ հոգին ձոխացոյց, սրտի բեկութեւ մը բուժեց, խղճի գերութեան շղթայքը՝ փշեց և հոգւոյն կուրացեալ աչքերը բացաւ : Այսչափ չէր Յիսուսին վերաւոր մարդկութեան ըրած բարութիւններն, ցուցուց նաև ապահով ճանապարհ մի, ուսկից եթէ ընդ միշտ անտայթաք քալէր մարդ, երբեք ուսաղակաց ձեռքն չը պիտի իյնար : Այս ապահով ճանապարհը Յիսուսի աւետարանն է, Յիսուսի քարոզած ճշմարտութիւնքն են և նորա աւանդած պատուիրաններն են : Աթէ մարդ այս ճանապարհաւ քալէ, նա բոլորովն ողջ առողջ պիտի հասնի Յիսուսի մօտ՝ որ պատրաստ է միշտ իրեն օրինաց հաւատարմներն ողջագութելու :

Այդ մարդիկ առանց կուրութեան ճանչնան իրենց վիճակին ծանրութիւ-

նր, բնական է, որ հետզհետե բարե-
լաւերու պիտի ջանան: Բայց խիստ
գառն է հետեւեալթիւնը՝ երբ անըզ-
գայտաբար յետին թշուառութե մատ-
նուած իւր հաճոյից ետեւէն կ'եր-
թայ: Այսպիսի կուրուքիւն մի այսօր
մարդկանց վիճակը այն աստիճան վատ-
թարացուցած է թէ՛ ընտանեկան կե-
նաց մեջ, թէ՛ բարոյական և թէ՛ ընկե-
րական շրջանի մեջ. որով ամեն ուրեք
հեթանոսական դարերու սառներներն
կը նշմարուին: Այն դարուց մարդիկ
ներու վիճակը այնչափ ցաւ չ'ազգե-
րտեբու, որչափ քրիստոնէական աշ-
խարհի քրիստոնէայ ժողովրդոց անբը-
նական վիճակը: Այսն զի նոքա մե-
հենից մեջ պաշտօն կը մատուցանէին,
հոն կ'երկրպագէին, մէկ խօսքով՝ նոցա
կեանքը և կրօնքը աւերորդապաշտու-
թիւնն էր. բայց այժմ՝ որ իբրու թէ
այս ամենուն համար ստիպում մի կըլ-
գանք, ասոնց պատմութիւններն քստ-
մներով կ'ընթեռնումք, սնտահաց պաշ-
տամունքը մերժած եմք և ամեն ժա-
մու և ամեն բոպէի մէջ կը խոստովա-
նինք թէ՛ մեր սրտի սնունդը Աւե-
տարան է, մեր հոգւոյ լոյսը ճշմար-
տութիւնն է, և մեր ուղղեցոյցը Յի-
սուսի պատուիրաններն են: Հաւաքի
պատարանք, միթէ՞ առանց գործոց լոկ
խոստանալանութիւնը անկեղծ է. միթէ՞
առանց գործոց հաւատքը արդար և
անկեղծ է:

Արդ՝ ի վերջը խաբէնք զմեզ, խոս-
տովանինք, որ վերալից հոգեվարներ
եմք, կենդանւոյն մեռեալներ եմք և
ջանամք մեր բարոյական ամեն վեւրերը
Աւետարանի սպեղանիներով բուժել,
միայն խօսքով չ'ասեմք թէ՛ զՅիսուս
կը սիրեմք, այլ սիրեմք հոգւով և սր-
տով. պաշտեմք և երկրպագեմք հոգ-
ւով և ճշմարտութեամբ. խոստովա-
նինք՝ որ բոց ի նմանէ ամենայն ինչ

ընդունայն է: Յիսուսի մէջ է միայն
մարդկային ազգի միմիջարուքիւնը:
Առանց Յիսուսի թշուառ են ընտա-
նիք, թշուառ ազգութիւնք և թա-
գաւորութիւնք:

Գ. Ս. Խ.

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

Վսեմութիւն Գրոց Սրբոց յապուշ-
կրթէ զիս. որբութիւն Աւետարանին
ի սիրտ իմ բարբառի: Առէ՛ք ի զննին
զմաստատաբաղաց մատեանս և տեսէ՛ք
թէ՛ հանդերձ ամենայն պերճութեամբ
իւրեանց սրբոյն նուազեալ գտանին
առ սմա: Աի՛թէ մարթ ինչ իցէ այս
օրինակ վսեմ և իմաստուն մատենիս
մարդոյ լինել գործ. և հնարաւոր իցէ
արդեօք այնմ՝ զորոյ զպատմութիւ-
նըն մեզ յանդիման առնէ, լինիլ մարդ
և եթ: Աի՛թէ մոլեգնելոյ ուրճւք կամ
փառասէր ազանգաւորի իցէ այդ ձայն
Օ ինչ քաղցրութիւն. որպիսի ամբը-
ծութիւն ի բարս. քանի՛ շնորհ սրբ-
տառուչ ի վարդապետութիւնս. որ
չա՛ր բարձրութիւն յառածս. քանի՛
խոր իմաստութիւն ի բանս. որպիսի
կորով մոտաց. քանի՛ նրբութիւն. սր-
պիտի ճշգրտութիւն ի պատասխանիս
և որպիսի իշխանութիւն ի վերայ կը-
րից: Աւր է մարդ, կամ ուր իմաս-
տուն, որ կարիցէ գործել, կրել և
մեռանիլ առանց տկարութեան և
առանց սնտոյ պարծանաց: Պղտտոն
ի նկարագրելն զիւր արդարն մոտ-
ցածին, զճաճկեալն ամենայն նա-
խատանօք մեղաց և զարժանին ամե-
նայն վարձուց առաքինութեան. ըստ
ամենայն մասանց զնկարագիր Յիսու-

սի Բրիտանոսի յանդիման կացուցանել
և այնչափ 'ի դէպէ նմանութիւնն ,
մինչեւ ամենայն Հարց Եկեղեցւոյ լի-
նիլ գէտել . յոր չէ իսկ հնար վրայել :

Ըրդ որպիսի կանխակալ կարծեաց
և կուրուքեան է գործ՝ բաղդատել
զորդին Սոփոնեաց ընդ Սարեմայն :
Որպիսի խաիր ընդ այս և ընդ այն :
Սոկրատ 'ի մեռանելն անփիշտ և ան-
նախատ՝ կորսաց մինչ 'ի վախճան ժոյժ
ունել անձին . և եթէ այս օրինակ հեշ-
տին մահ ոչ 'ի պատիւ կենաց նորա ե-
լանէր , ապա կարծիք 'ի մէջ անկանելին
թէ Սոկրատ հանդերձ ամենայն հան-
ճարաւն բանաբաղ և եթէ էր : Ըսի թէ
բարոյականին սա եղեւ գտիչ . մինչ
դեռ այլք յառաջագոյն եղին զայն 'ի
գործ . և սա զարարո նոցին խօսեցաւ
և զօրինակս նոցին էառ 'ի վարդապե-
տութիւն : Չեւ ճառեալ Սոկրատայ
զարգարութենէ , Ըրիտաիդէս գտաւ
արդար : Եւ անիդաս 'ի վերայ հայրե-
նեաց վախճանեալ էր , մինչեւ եդ-
եալ Սոկրատայ զհայրենասիրութիւնն
'ի կարգի պարտուց : Յառաջքան դը-
րուատել նորա զժողովրդութէ՝ ժողով-
կալ էր Սոկրատ . և 'ի Յունաստան
բաղմանայն ալք սուսքինիք՝ յառաջ
քան ներբողել նորա զսուսքինութիւնն :
Իայց սա ո՞րք յիւրոց անտի ուսաւ
արդեօք Յիսուս զվնեմն զայն բարոյա-
կան և զամբիժ , զորոյ զխրատն և զօ-
րինակ ինքն միայն եցոյց յանձին . եւ
'ի միջոյ անհնարին մղեռանդութեան՝
բարձրագոյն իմաստութեան ետ բար-
բառել . և պարզութիւն երկնային ա-
ռաքինութեանց պատուեաց զարու-
պըն ամենայն ժողովրդոց : Սահ Սոկ-
րատայ՝ յիմաստասիրել նորա խաղա-
ղութեամբ ընդ բարեկամս , արդա-
րեւ սա հեշտութեան ամենեցուն է
ցանկալի : Իսկ մահ Յիսուսի՝ որ 'ի
կտաանս , 'ի նախատինս , 'ի ծանակս ,

յանե՛ծս ամենայն ժողովրդեան աւան-
դեաց զհօգին . ամենեւին սոսկումն և
ամենեցուն զարհուրելի : Սոկրատ ա-
ռեալ զբաժակ թմնալից օրհնեաց լոգ-
մատուակողն՝ որ լայր : Իսկ Յիսուս
յանհնարին վիշտս չարչարանաց վասն
գողան ցեալ դահճացն աղօթեաց : Ը-
յս , եթէ կեանք և մահ Սոկրատայ են
առն իմաստասիրի . կեանք և մահ Յի-
սուսի են Նստուծոյ և եթ :

Ճ . Ճ . ՈՒՍՈ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԿ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՇՏՈՆԵՒՑ ՈՒՂՂՈՒԱԾ(*)

ՀԱՐԲ ԻՄ ԵՒ ԵՂԲԱՐԲ .

ՊԱՇՏՈՆԱԿԻՑԻ ԻՄ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ

Ամենայն խոնարհութեամբ և սկ-
րով Հոգւոյն կ'աղաչեմ և արտասուօք
կը խնդրեմ , շնորհք ըզէք , կարդալու
արժանի համարեցէք ձեր յետին պաշ-
տօնակցին աչս տկար խօսքերը , որք կա-
րեվէր խոցուած սրտէ մը կը բղխին և
որք , եթէ սիրով և առանց արհամար-
հանաց ընդունուին յուսամ յ'ստ-
ուած թէ օգտակար կը լինին :

Գիտեմ և կը խոստովանիմ , որ ձեզ
մէ շատերը հմուտ էք ամենայնի , և
կարօտ չէք ուրիշիմը ազդարարութեան
կամ առաջարկութեան . և թերեւս ձեր
հմուտութեամբ խոտելի երեւին իմ գուգ
նաքեայ տկար ու անհամ խօսքերս ,
ակայն շնորհք մի է՝ զոր կը խնդրեմ .
կարդացէք զայս և մի համարիք թէ
ուսուցանելու համար կը գրեմ , այլ
արդէն գիտցածնիդ թէ՛ ձեզ և թէ՛

(*) Եկեղեցւոյ պաշտօնեայ բակով կը հասկնանք
ամեն աստիճանի Եկեղեցականք , յիշատաց գպիւնն
սկսեալ մինչեւ ջրթօղկոս :

ինձ վերահրկնելու և յիշեցնելու հա-
մար, որուն այս միջոցիս խիստ կարե-
ւորութիւն ունենալնիս չափազանց
զգալի եղած է :

Հարբ իմ, գիտէք դուք անշուշտ
որ ամէնքնիս ալ իբրեւ մարդ և իբրեւ
անդամ մարդկութեան պարտքեր ու-
նինք, իսկ իբրեւ Աշկեղեցւոյ պաշտօն-
եայ՝ կրկնապատկուած է մեր պարտ-
քը : Արդար մարդը փոյթ կը տանի
անթերի կատարել իւր ստանձնած
պարտքը՝ առանց իրաւունքէն զրկը-
ւիլը հոգալու, արդ չգիտեմ ի՞նչը
նելու է այն մարդը որ իրաւունքը կը
ստանայ և պարտքը կը զբաւայ, գիտէք
նաեւ, որ ազնուական մարդը ուրիշ
ընտիր հանգամանքներէ զատ կունե-
նայ պատուոյ գեղեցիկ զգացումը, ո-
րով կուզէ իւր բարոյական կեանքը,
այս պատուական զգացումը չի կրող
և անսպասուութեան դալը թեանելով
չի կարմրող և չզգուշացող մարդը ար-
ժանի չէ մարդ անուան, վասն զի հա-
կամէտ կը լինի այնպիսին ամեն տեսակ
մոլութեան, չորութեան և վատու-
թեան, այս իբրեւ մարդ հասարակ է
ամենուին, իսկ իբրեւ Աշկեղեցւոյ պաշ-
տօնեայ առաւել եւս կրկնապատկը-
ւած է մեր վերայ . . . :

Արհար ժամանակէ ՚ի վեր է, որ
հրապարակային գրիչք զԱշկեղեցւոյ
պաշտօնեայս կը նախատեն, կանարդեն,
կայպոսնեն, կը վատահամբաւեն և վեր-
ջին աստիճան անպատիւ կ'ընեն, և
մէնք սորա դարմանը չենք խորհիր :
Բայց ինչէ՞ն է այս ամեն անարդու-
թիւնը մեր վրայ, ինչո՞ւ մեր սիրելի
եղբայրքը, մեր հոգեսուն սրդիքը, մեր
ազգակնիցքը այսպէս մեղի դէմ ելած
են, ինչէ՞ն է, որ զմեզ այսպէս չարաչոր
կը դատեն : Գիտեմ, թերեւս պիտի
ըսէք, ինչպէս շատ անգամ ըսած էք,
թէ նոքա չին պատկառիր, նոքա չա-

ղտկրասներ են, և ձախող նպատակ-
ներու կը ծառայեն, և այլն : Իրաւ էք
ես ալ ձեզ հետ կ'ըսեմ որ այդպէս է,
բայց անգամ մի եղելութիւնքը քնն-
ենք, ինքզինքնիս անաչառ դատենք,
մեր դորձքերը մեր կոչման հետ համե-
մատենք և ահա պիտի տեսնենք, որ
նոքա ինչ նպատակաւ ալ խօսած լինին
և ինչ տեսակ անձինք ալ լինին միշտ
կ'արդարանան, ըստ որում մեր գոր-
ծերն արդէն նոցա ըսածներուն տպա-
ցոյցն է : Այո, եթէ մենք իրօք անմեղ
և արդար լինիմք, եթէ զբաւստ և օրի-
նապահ լինիմք, անշուշտ նոցա խօսքե-
րը արժէք չեն ունենար, և այն ատեն
նոքա ինքնին փախուտ և բանաբաղ-
ներ կը համարուին. իսկ դժբաղդաբար
եթէ մենք մեր կոչման և պարտուց
դէմ կը մեղանչեմք, յայտնի է թէ այն
ատեն այդպիսի խօսքերով և զաննք
արհամարհելով չենք կարող արդարա-
նալ, այլ անօնց խօսածը շարունակ կը
հաստատենք :

Արտի դառն վնասը կ'ըսեմ, որ ցա-
ւալի է մեր այս ընթացքը, և հետ-
զհետէ աւելի դառն պիտի լինի մեր
վիճակը, բանի որ անդգոյ կենանք մեր
դէմ ելած անպատուութեան վրայ
և չզգաստանանք, և չուզուինք և չը-
սրբուինք և չարդարանանք : Արդա-
րանալ կ'ըսեմ, և չըլինի թէ այն դառն
և անպատիւ յօդուածոց արտաբուտ
պոտտախօսնել և պատուակել հառ-
կընանք, ո՛չ, զոյգ արդարանալ չեմ
համարիր՝ երբ ճշմարտութեամբ չէ,
բանդի ստութեամբ և պատրուակաւ
սրտասխանելը՝ յանցանքը բաղմա-
սբառիկ է, անիրաւութեամբ արդա-
րանալը՝ սորոզ յանցաւորութենէ ե-
ղեռնադործութեան մէջ իյնալ է, ա-
ղաթիլ ուղեկով անլուծանելի կաշկան-
դուիլ ըսել է, վասն զի արդէն ունե-
ցած յանցանայ վերայ աւելցուցած

կը լինիմք հանրութիւնը խօսքով եւս խաբէլու ոճիրը, ինչպէս շատերն լրին և չի կրցին իրականապէս արդարանալ, և քանզի մեր նոյն խօսքերը ներհակ պիտի գտնուին միշտ մեր գործոց, ուրեմն մեր արդարանալու համար ըրած խօսքերն զմեզ դատապարտող դատախազ մի եւս կը լինին ներկայ և ապագայ աշխարհին առջեւ, որով չարաչար պիտի դատուինք յաջորդ սերունդէն, ինչպէս կը դատենք այսօր մէք մեր նախորդները: Անցեալ դարուց պատմութիւնքը կարգացած ատեն՝ որ և իցէ կարգի անձանց ըրած չարութիւններն ու վատութիւնները մեր սիրար կը վշտացնեն, սակայն աւելի զայրոյթով մէկտեղ կրկնապատիկ ցաւ կը զգանք երբ կը կարգանք, որ Աստուծոյ պաշտօնէն ութեան եւ ձեւին ներքեւ գործուած են անոնք. եթէ զանոնք կը խոտենք, կը նզովենք և կը դատենք, հապա մեզ ի՞նչ պիտի պատահի. մեզ, որ մեր շուրջը անցեալ և ներկայ անհամար հանգամանքներ և օրինակներ ունինք զմեզ հրահանգող և գէպ ի բաւն առաջնորդող, սակայն դժբաղդաբար կրմաւ կուրացած՝ ալ աւելի վատթարանալու հակամէտ ենք քան թէ լրականալու. ասոր ասացողն են ամենօրեայ առաջնորդական խորհրդերը և դառն գանգատանքներն ու բողբոքները, որք կը գիշուին կը կուտակին մեր վրայ հրապարակի մէջ, և որք որ մը պիտի դատեն զմեզ, և այն ատեն գուցէ չտրեքուն հետ դաւարներն ալ պիտի այրին, յանցաւորներու հետ անմեղներն ալ պիտի դատապարտուին ապագայ պատմութեան մէջ, քանզի ցաւալի եղանակ և խիստ մեծ դժբաղդութիւն մ'է, որ հրապարտուի յին գրիչը կղերի մը չարութեան դէմ ղինուած ատեն կղերք կղերականք և նոյն խակ կղերութիւնն առհասարակ

մէկ ջրով կը լուան. առաւել գէշն այն է, որ ոմանք եւս օտար լեզուներէ թարգմանելով ճիշդութեամբ անկարգ վարույն կարագրութիւնը մեր կղերաց կը սեփհանեն, (թերեւս Արեւելոց պաշտօնէից դէմ մասնաւոր ատելութիւն ունենալուն, կամ հրապարակի մէջ բան մը գրած լինելու համար), սակայն մէնք առանց զանոնք դատելու, կը սենք, որ կերպիւ իւր իրաւունքը բնութեամբ են այնպէս ընել, Քանզի Արեւելոց բարձրագոյն զանգեցողք և ձեռնհաս իշխանութիւնք, նոյն խակ ժողովուրդը՝ յանցաւոր պաշտօնէացն ցականէ յանուանէ յայտնուած ատեն անաչառ դատաստանով չեն դատապարտած և վճռակի պատժած, որով տեղի տուած են և այլոց նոյնը գործել և իրենք ալ գործակից համարուիլ, և ահա այս պատճառաւ զեղծումն ու ընդհանաւր արականութիւնը տիրելու վրայ է:

Հարբ իմ, սիրտս կարեմէր խոցուած է, քանի խօսքս յառաջ տանիմ և նկատողութիւններս քանի շարունակեմ, այն քան աղիքս կը գաւարի, և հոգիս կը խռովի. դուք ունենանք կ'աղոյշեմ, քիչ մը մոռնանք մէք զմեզ ժողովրդեան վիճակն աղետալի է, նորա բարոյական կեանքը մեռելութեան վերջին ձգնաժամին հոտած՝ իւր մահահրաւէր տագնապին մէջ օգնութե բարերար ձեռք մի կը պաղատի, չէք յօժարիր այն բարերարը դուք լինել, լուրջ հայեաղք մը ձգենք ժողովրդեան անմահ հոգւոյն վերայ, ղենենք նորա բարոյական վերքերը, և ահա կը տեսնենք թէ ի՞նչ ողորմուկ է և որչափ օգնութեան կարօտ:

Անք ստանձնած պաշտօնը, Հարբ իմ, չներէր մեզ անհոգ լինիլ. սէ, սրտերնիդ չի շարժիր երբ կը տեսնէք որ քրիստոնէական անմեղութիւնը և սրտ

բութիւնն աղարտուած եղծուած է
 ժողովդեան մէջ, հեղութիւնը՝ իրա-
 բութեան փոխարինումը, զօրութեան
 թիւերը՝ անգթութեան, համաձայնու-
 թիւները՝ երկպառակութեան, խաղա-
 ղութիւնը խաղաղութեան փոխարինում է
 և ամեն տեսակ բարեմասնութիւննե-
 րը՝ եթէ չըսեմ սպառնա՝ գոնէ կիսով
 չափ պակասած են, որով մոլորած ու
 ցնորած՝ ինչ ընելը չգիտեր, խորհրդ-
 դակորայս աղբի մը պէս շինելու տեղ
 կը քանդէ, զինքը կեղեքող աւազակին
 առջեւ անշարժ կը կենայ, պատիւը կը
 բռնաբորուի լուռ ու մունջ կը հեծէ,
 և հարստահարիչը կորսուելէն վերջը
 աղաղակ կը բառնայ, սակայն երբ
 բարեխնամ ձեռք մի իրեն օգնութեան
 հասնի, երկիւղէն ու շուարումէն
 « Ինչ փառք չէ խո » կ'ըսէ, այս դառն՝
 այլ ճշմարիտ իրողութիւնը մտաւոր
 հիւանդութիւն մի է, խմցականին
 խանգարումն է, որուն պատճառը ե-
 թէ անաշու հետազօտեմք՝ մեր չա-
 փազանց ինքնասիրութեամբ ունեցած
 անհոգութիւննիս է, և որուն դար-
 մանը իրաւամբ մեղմէ կը սպասուի:

Տեսէք կ'աղաչեմ, տեսէք աս գե-
 տինը փռուած ողորմելի դիակը, տեսէք
 նորա կուրծքին վերայ պատառուած
 լայնաբաց վերքը, ուրկէ կենաց անդին
 հեղուկը հորդութեամբ կը հոսի, սա-
 կայն նորա աչերուն մէջ կենդանու-
 թիւն կայ, դեռ շունչ կառնու կու-
 տայ և շարժելու ճիգ կը թափէ, այլ
 վայրկեան առ վայրկեան նուազելու
 վերայ է, տիտը ձայնով օգնութիւն
 կ'աղաղակէ, հասէք, չարք իմ, օգ-
 նութեան հասէք, նորա կեանքը մեղ-
 մէ կը պահանջուի, վասն զի նա մեր
 ժողովուրդն է, վասն զի նա չայ ազ-
 գըն է, նա մեր արիւնն է, մեր կեան-
 քըն է և մեր հոգին, նորա մահը մեր
 ալ մահն է, իսկ մեր անհատական մա-

հը՝ նորա հանրական կենդանութիւնն
 է, ինչո՞ւ չենք արիւնսար, ինչո՞ւ չենք
 բողջար այս փառաւոր դիւցազնու-
 թեան, մեռնիլ ամբողջ ազգի մը կե-
 նաց համար՝ անմահութիւն է, սա-
 կայն հիմայ զմեզ մահուան հրաւիրող
 ալ չի կայ, լոկ գործելու արիւնթիւն
 է մեզմէ պահանջուածը, գործել՝ խո-
 հական խորհրդով, գործել անապառ-
 երկնային սիրով, գործել՝ արդարու-
 թեամբ, բարի նպատակաւ և արդար-
 ու աւերք միջոցներով, պէտք չէ վհա-
 տել, հարկ չէ թուլնալ, չարք իմ, ան-
 խուսելի պարտքը, երկնային հարկը,
 մեր յօժարակամ հաճութիւնը և խոս-
 տումը կը բռնադատեն զմեզ առ այս,
 մեր պաշտօնն է այս, բեռ մը չէ, ծան-
 րութիւն կամ դժուարութիւն չունի,
 բայց եթէ չի կատարենք, արդարեւ
 պարտազանց եմք, խոստմանդուժ և
 դատաւիք կը համարուինք աշխարհի
 առջեւ և արդարութիւնը կը պատժէ
 զմեզ այսպէս անարգելով և անպա-
 տիւ ընելով, չեմ ուզեր հաւատալ որ
 ձեր մէջ այս ճշմարտութիւնները չը
 գիտցող և աննոց չհամազուոյնե՞ր կը
 գտնուին, բայց եթէ դժբաղդաբար
 գտնուին, թող գոնէ իրենց օգուտը մը
 տածեն, զիրենք խնամող, հագացող,
 կշտացնող ազգն է, որ իրենց օգնու-
 թեան կը կարօտի, իրենց կենաց հա-
 մար գէթ պէտք են խնայել անկեղծ
 կենացը, այն չարք իմ, պատուական
 հարք, օգնեցէք նորա տկարութեան,
 պատեցէք այն ահա ելի վերքը, ուրկէ
 հասածը կեանք է և որուն հետ ձերնալ
 կը մաշի և կը մահանայ, բայց ահաւոր
 ճշմարտութիւն մի է խոստովանիլն, որ այն
 ատեն մենք պիտի սեպուինք անձնաւ-
 ոյան, մարդասպան, ազգասպան և եղ-
 բարասպան և այն ատեն նորա արիւնը
 մեղմէ պիտի պահանջուի, մեղմէ, որ
 այս կրօնական արտաքին ձեւն զգեցած

օրերնիս ներքին ամենամեծ պարտքեր ալ զգեցանք . ուխտ , դաշինք , խոստումն , երդում , և ամեն հաստատական միջոց գործածեցինք մեր անձը ժողովրդեան փրկութեան վրայ դնելու , և հիմայ նորա աղէտից աչք կը գոցենք :

Պէտք է մտածել Հաբե իմ , ահա ելի ատեան մը ունինք ուր պատասխանատուութեան պիտի հրաւիրուինք և այն տեղ բազմող դատաւորը իւր անշափ մարդասիրութիւնը գթութիւնը , ողորմութիւնը ներողութիւնը և անյիշուհարութիւնը ըսած կատարած լինելով արդարութիւն պիտի գործադրէ . այն տեղ ամեն բան մերկապարանոց է . ուր տեղ , հոգեւոյ կարողութիւնքը պայծառ , խիղճն ու յիշողութիւնը արթուն և լուսաւոր են , վկայի , փաստաբանի և կաշառքի ոչ կարօտութիւն կայ և ոչ կարեւորութիւն . հոն այն յաւիտենական բարեւոյն առջեւ չարերը ամօթապարտ պիտի լինին և ծածկուելու խորշ անգամ չի պիտի գտնեն , նոցա համար արդար պատուհասէ զատ ուրիշ ակնկալութիւն չը կայ , այս ճշմարտութիւն մի է . մարդկային ախտաւոր կիբքերն ինչ կուզեն թող առարկեն այս փրկաւէտ սկզբան դէմ եւ ՚ի զուր ճիգ թափեն իրենց խղճի խայթն ու տագնապը հանգարտեցելու , Մտուածոյ արդար դատաւորանն ուրանալ ուղղ հրէք իւր մոլի և տեսակ մը կրից գերի լինելը համարձակապէս կը յայտնէ , և նոյն իսկ իւր ըսած այն ձախող ճիգն անգամ աղետալի է իրեն համար , քանզի արհամարհած պիտի լինի յաւիտենական անյեղի ճշմարտութիւն մը , զոր տիեզերաց Մարիչը հազար միջոցներով ցոյց տալէ և յայտնելէ զատ բնութեան մէջ բիւրասոր օրինակներով և ապացոյցներով հաստատած և մեզ ներկայացուցած է , զորս աչք ու

նեցող և տեսնել ուղղը կը տեսնէ . ուստի հարկ չէ մեզ այս տեղ սոյն նիւթին վրայ ծանրանալ , այլ կը թողում որ ամեն սրտաւազանց Հովիւ ողջմտութեամբ խորհի և իւր վեճակի դառնութիւնը ինքնին զգայ :

Եթէ մենք , պատուական Հաբե իմ , իրօք ճշմարիտ քահանաներ և հովիւներ լինելու համար այս պաշտօնը յանձն առինք , պէտք է անոր պարտքերը սովորինք և անթերի կատարենք , ինչպէս որ կը պահանջեմք մեզ սպասաւորողներէն , և ի՞նչ ենք մեք եթէ ոչ Մտուածոյ եկեղեցւոյն պաշտօնակաները , հաւատացելոց սպասաւորները , Մտուածոյ գերդատանին վրայ կարգուած տնտեսներ , որ ժամանակին նոցա հոգեւոր կերակուրը տալու պաշտօնն ու պարտաւորութիւնը ունինք : Ի՞նչ կրնենք մենք երբ մեզ սպասաւորող եղբայրը իւր պարտուց կատարման մէջ անհաւատարիմ , և իւր գործոց մէջ անհոգ գտնուի . ո՞չ տալքէն կը խրատենք , կը յանդիմանենք , կը սրտովենք և վերջապէս կը վանենք . շատերնիս այսքան համբերութիւն տլ չենք ըներ , ուրեմն ի՞նչ կը յուսանք որ մեզ պատահի քանի որ մենք ալ նոյնպէս մեր պարտքերը կատարելու մասին խստաւ . կը թերանանք Մտուածոյ անհուն մեծութեան առջեւ , անշուշտ օր մը որ շատ հեռի չերեւիր , պիտի ընդունինք մեր արդար հատուցումը , և ո՞չ տալքէն ահա որքէն սկսած ենք կրել անոր առհաւատչեան , միթէ փոքր կը համարինք այսչափ հախառնները , արհամարհանքը զգուանքը և հրապարակաւ կամ առանին եղած անպատուութիւնները . որք մարդումը համար պէտք էին խիստ զգալի լինել . բայց ահա կը տեսնենք , որ մեր շատերուն հոգն անգամ չէ : Ի՞նչ յայտնէն ո՞ւր թողունք այն մեծ անոր

գանքը, որ մեր խօսքերը ժողովուրդեան անընդհատ կը լինին և անօգուտ, ասկէ աւելի ինչ նախատինք կրնայ լինիլ մեզ և Աստուծոյ խօսքին, որ ապարդիւն կը մնայ:

Եւ կը քստմնիմ, Հարք իմ, և սարսուռ կզգամ ամեն անգամ, երբ սուրբ Եկեղեցւոյ պաշտօնէից վրայ անդուր ամբաստանութիւններ կը կարգում, կամ այնպիսի գործեր կը լսեմ որք հեթանոսաց մէջ անգամ անարգ են և խոտելի. և դուն ուրեք գործուիլը կը լսուի կամ անպատու հոտ կը մնայ. անհաւատ կռապաշտից մէջ անգամ դատապարտելի եղած գործքեր քրիստոնէութեան մէջ տեսնել, արդարեւ աններելի է, մանաւանդ եկեղեցւոյ պաշտօնէից մէջ, որք առաքինութեան, սրբութեան, բարի վարուց, սիրոյ և խաղաղութեան քանիւ ու գործով քաւրող և օրինակ հանգիստանալու սահմանուած են, որք յօժարութեամբ եւ հետապնդութեամբ սոյն պաշտօնին մէջ մտեր են, որք երդմամբ և ուխտիւք զայն յանձնառած են, կեօք և մահաւամբ անթերի կատարել, և որք այսօր, դառն է խոտուովանիլը, այսօր բարձի թողի ըրած իրենց ուխտը. խոտորնակ շուիլ մը ընտրած են, որ չի պիտի յաջողին, և որ եւք չունի, ինչ է այսպիսեաց հատուցումը, խորհելու արժանի է այս կէտը և դարմանը անհրաժեշտ կարեւորութիւն: Առ այս հարկ կը համարիմ ըսել, որ բնաւ մեկերնիս ալ ինքզինքնիս ամենեւին չար դարացնենք, քանզի ամենքն ըստ իւրում կարգի և չափու այս պարտազանցութեանց մէջ է և սոցա ընդհանուր լինեն անուրանալի է, ինչ աստիճանի մէջ ալ որ լինինք, այսօր կաթողիկոսէն մինչեւ ցղպիր պէտք է գիտնանք որ այս թերութեանց ենթակայ ենք. ուստի իմ խօսքերս ամենուս կը

պատկանին, մի դուցէ մեկերնիս ըսինք, թէ էս այս խրդէն լէմ, ոչ, սը խալմունքնիս այն ատեն մեծ կը լինի երբ այլոց խրատուած ու յանդիմանուած ատեն մեք զմեզ բացառութիւն կը սեպենք, և ահա այն ատեն մեք անուղղայներ կը համարուինք:

Կարգաւ, ով եկեղեցւոյ պաշտօնեայ, կարգաւ հրապարակ ելած քեզ համար գրուած յօդուածները և թէ մարդկային զգացումն ունիս և թէ քրիստոնէական հաւատք ունիս և եթէ վերջապէս իբրեւ աստուածապաշտ կը պարծիս՝ սոսկա՛ ու սարսափէ. դարձիր և ընթացքդ վախէ:

Հարք, հերիք մեր անունը անարժանապէս հրապարակ ելաւ, հերիք վատահամբաւուեցանք, ալ բուսական է, կ'աղաչեմ ամօթ կրենք քիչ մը, յանուն մարդասիրութեան, որով սէտք է վառուած լինինք. ի պատիւ մեր սոսնձնած սուրբ պաշտօնին, զոր մեր Հարք անողբարտ մեզ յանձնեցին, և ի վիսուս Աստուծոյ, որ հաշիւ պիտի պահանջէ և անասու պիտի դատէ զմեզ, ոթափինք այս ապուշ յիմարութեանէն, քանզի անհնարին է այսչափ նախատինք կրելէն վերջը չզգաստանալ և յիմար չը համարուիլ:

Սուրբ Եկեղեցւոյ պաշտօնէից վրայ ըսուած անարգական բառերը կ'ուղէի մի առ մի ամփոփել այս տեղ և ամբողջը իբրեւ հրէշային պատկեր ձեզ ներկայացնել. բայց տեսնելով որ նոցա ի մի վայր կուտակութիւնը խիստ ահաւելի երեւոյթ մի ունի և համեստ ըսեալեաց զգուանք կը պատճառէ, ուստի խնայելով պատուոյ և համեստութեան՝ զանց կ'ընեմ մանրամասն թլուեք և միայն ընդհանուրի վերածելով քանի մը հատուածներու կը բաժնեմ, և հետզհետէ կը խօսիմ ամեն մէկուն վրայ, կրկնելով իմ խոսքս ա.

զաշանքս, որ սիրով կարգայր զանոնք
և ըստ ամենայնի խելամառնով դար-
ման տանիք, յօգուտ ձեր անձին եւ
ձեր խնամոց յանձնուած ժողովրդոց:

Ահա Լաւաթիկ Աղեղեցւոյ պաշտօնէից
վրայ խօսուած սրահասու թեանց հա-
մառօտութիւնը:

- Ա. Տգիտութիւն:
- Բ. Անգործութիւն:
- Գ. Ագահութիւն:
- Դ. Խռովարարութիւն:
- Ե. Հպարտութիւն:
- Զ. Պճնասիրութիւն:
- Է. Օրինաց արհամարհութիւն:

Ա.

ՏԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Այլ թէ մարդ Աղեղեցւոյ պաշտօնէ
ութեան ինչ լինելը ներստէ, պայծառ
տեսնէ, և լաւ ճանչնայ, խիստ մեծ
ամօթ պիտի զգայ անձին՝ երբ նոյն
պաշտօնն ընդունի և ինքզինք անոր
յարմար չեգտնէ, և առաւել ամօթ,
երբ պատրաստուիլ չուզէ: Այլ թէ ինչ
և իցէ գործ և ծառայութիւն ըստ օ-
րինի կատարուելու համար իրեն յար-
մար պաշտօնէայնէրը կը պահանջէ, որ-
չայի ևս առաւել հոգեւորական պաշ-
տօնը, որ բարձր է քան զայնս և հար-
կեցուցիչ, արդ՝ որ մէկերնիս կարող
ենք վստահութեամբ ըսել թէ մեր
սոյն վսեմ պաշտօնին արժանաւոր ենք
և առ այն պատկանած հանգամանք-
ներն ունինք, ծառք իւր պտուղէն և
գործը իւր արդիւնքէն կը ձանցուի:

Հարբ իմ, մեզ համար Գեղեցիկ էն
կ'ըսեն, և մի թէ կարող ենք ուրանալ
զայն, և եթէ ուրանանք, չէ՞ որ մեր
գործքերն ու խօսքերը զմեզ պիտի յան-
դիմանեն: Ահա Լաւաթիկ մեզ յանձնը-
ւած ժողովրդեան վարքը, նոյա բա-

րոյական ու մոտաւոր կեանքը դատա-
խազ կանգնած կը բողբէ մեր ստու-
թեան դէմ, զմեզ աշխարհի առջեւ,
մեր ամենաբարի Արարչին առջեւ
կ'ամբաստանէ իբրեւ անհաւատարիմ
անտեսներ, իբրեւ անհոգ և անձնա-
տէր հովիւներ, իբեւ կ'յր առաջնորդ-
ներ, կ'յր մղորեկոց և իբրեւ ճրագ ան-
ըյս կամ ընդ գրուանաւ թաքուցեալ.
որ մէկերնիս կարող ենք համարձակիլ
ըսել Առաքելոյն պէս, թէ « Իմաստուն
ճարտարատեալի մը պէս հիմն դրի »,
ինչպէս կամ որս կրնանք ըսել, թէ
« Իործ իմ դուք էք Ի Քրիստոս ».
քանի որ աւելի քանդիչ կը յօժարինք
լինել մեր տգիտութեամբ քան թէ
չինող, ըսոյ պէտք է գիտնանք որ մեր
Տէրը զմեզ առաւ ժողովրդեան Ի լի-
նէ և ոչ Ի քալել:

Յիտուս Քրիստոս աշխարհի փր-
կիչը, մեր Տէրը և երկնաւոր վարդա-
պետը զմեզ աշխարհի լոյս կ'անուանէ,
բարձր աշտանակի վրայ դրուող և
տունը, այսինքն Աստուծոյ ժողովուրդը
լոյսադրող ճրագ կը կոչէ, լեռն վրայ ին-
ցող քաղաքի կը նմանցնէ, այս անուն
ները, նմանութիւնները և այս վսեմ
տիտղոսները՝ որոց մէջ մեր պաշտօնն
ու պարտաւորութիւններն ալ բովան-
դակուած են, չէ՞ն յանդիմաներ ու
պատկառեցներ զմեզ, քանի որ մենք
այնպիսիներ չենք, բուն իսկ մեր պաշ-
տօնը և կոչումը չգիտնանիս կամ ըստ
այնմ չի գործելիս յոյս յանդիման
չի խայտառակեր մեր տգիտութիւնը:

Այլ թէ մեք զմեզ պիտի խաբենք զա-
նազան չաղփաղփութեամբ և մեծխօ-
սիկ սնտոխաբանութեամբ, եթէ սուտ
անուն գիտութեամբ և յամառ վի-
ճաբանութեամբ պիտի երեւինք, որք
կարող են զմեզ հպարտացնել և Աս-
տուծոյ Հոգին չիճուցանել, եթէ լոկ
մոտաւոր և նիւթական գիտութեամբ

պիտի պարծինք առանց աստուածային գիտութեան, առանց սրտի մշակութեան և բարուց ուղղութեան, արդարեւ ողորմելի ենք քան զամենայն մարդիկ, քան զանբանս և քան զանգշայս, որք գոնէ բնութեան օրինաց հնազանդ են, այլ մեք կը պարտաւորմք գիտնալ այն գիտութիւններն հոգեւորին և բարոյականին համար, առանց սրոյ մեռած են անոնք և աստիանիչ են մտաց, հոգւոյ, մարմնոյ և կենաց. սորա ապացոյցը թէ և բազմաց վերայ կը տեսնեմք, այլ առաւել մեր վերայ ակն յանդիման կ'երեւի. քանզի ինչ է մեր ապշութեան պատճառը, ինչէ՞ն է մեր ամենօրեայ մտաց, սրտի և մարմնոյ չարաչար տագնապը, ինչ է մեզ գէմ յարուցուած հակառակութեան և ատելութեան առիթը, եթէ ոչ մեր տգիտութեամբ մեր բուն կոչումէն շեղիլը, ինչ է ժողովրդեան այսչափ յուզումն ու երկպառակութիւնը, անշուշտ մեր տգիտութեամբ սոյն պաշտօնին անյարմար և անարժան գտնելիք, ինչէն է որ Մատուծոյ ժողովուրդը վհատած, հաւատքէն թուլած, յոյսը կորած և յաստուածոյն խաղաղարար սիրոյն հեռացած է, անշուշտ մեր տգիտութենէն, որով ամեն բան տակն 'ի վերայ եղած է և եղծումն ուղեղծումը ամենուրեք տիրած է: Սակայն Հարք իմ, այս անմիաբանելի ներհակութիւն մի է, Մատուծոյ պաշտօնեայ, Արեւելոց առաջնորդ, ժողովրդեան հովիւ և մտաց խաւարելոց լոյս բուլիլ, ու տգէտ լինիլ. այս անղուծանելի հակասութիւն է, և այս ընդհանուր անկարգութիւնը բուն աւոր համար է, որուն պատճառ ու պատասխանատու ենք նոյն մենք, որ առանց զմեզ քննելու՝ հետամուտ կը լինիմք այնպիսի պաշտօնի մը, զոր չի պիտի կրնանք ըստ օրինի 'ի գլուխ տա-

նիլ. և երկրորդ զմեզ ընտրող հաւանող և ձեռնադրողը, որ առանց մեր ամեն հանգամանաց, կատարելութեց կամ թերութեանց հասու լինելու, ինչ և իցէ նկատմամբ և թերադրութեամբ կը յօժարի ձեռք գնել մեր վրայ և կը ցորդ լինիլ մեր ամեն չարեաց ու անոցմէ հետեւելիք բոլոր գայթակղութեանց: Վանդի այնուհետեւ կը մրտնանք Մատուծոյ տան մէջ, և չգիտնալով այն տեղ շարժելու կերպերնիս, մեր արդէն ունեցած բազմութիւն թերութեամբ չար օրինակ կը դառնանք անմեղներու:

Ուրջ նկատողութիւն մի, Հարք իմ, սուր ակնարկ մի ձգենք մեր անձին, մեր խորհրդոց, մեր կրից և մեր գործած կամ այլոց գործել թերադրած իրողութեանց վերայ. ինչպէս զայս կը դատինք նոյնպէս ալ զմեզ դատենք, և ահա պիտի տեսնեմք որ 'ի մեզ կարծուած լոյսը խաւար է, հապա մեզմէ լուսաւորիլ ուղող խաւարը որչափ խաւար պիտի մնայ. ինչպէս որ ահա բուն իրողութիւնը կը վկայէ: Սեր առաջառ անձնագատութիւն պիտի յայտնէ մեզ, որ մենք աշտանակի վրայ դրուած լուսաւոր ճրագներ չենք, մեր սրբող զննողութիւնը ցոյց պիտի տայ, որ մենք աշխարհի առջեւ պարզ երես երեւնալու և ճակատաբաց տեսնուելու արժանի լեբան վրայ չնուած քաղոք չենք, այլ մեզ կորեւոր եղած գիտութիւններէն զուրկ խաւարի մէջ խորխորաղ, մըլտութեանց և մարտութեանց բաւոյն մէջ թաքցող և ստուգութեան ու խարէութեան պատրուակին տակ ծածկուած գործողներ, և ահա այս ամենը պիտի ասացուցանեն, որ մենք ինչ որ պէտք էր լինէինք՝ այն չենք, արտաբուստ տարբեր, և 'ի ներքուստ տարբեր, երեւոյթով ուրիշ և իսկութեամբ անոր ներհակն ենք,

մենք ճշմարտութե աշակերտներ ենք, իսկ մեր այս դրութիւնը ճշմարտութեան հակառակն է, սակայն ամօթ այն մարդուն, որ ստութեան ներքե սողալու չափ կը ցածնայ, և առաւել ևս ամօթ, վայ և հաղար նախատինք այն կրօնաւորին, որ ընդ պատուաւ կաւ դործելու ցածութեան կը զիջանի և այսպիսի վատութեան նախատինքը կրելու յանձնառու կը լինի:

Վէտք է սարսափինք ռի պաշտօնակիցք իմ, հարկ է որ սոսկանք, երբ մեր այսպիսի տգիտութեամբ ամեն չարիք գործելու կը յօժարինք, երբ ժողովուրդը մեր ետեւէն ձգած գէպ 'ի գայթակղութիւն կը տանինք, և երբ, կ'ամուշեմ ասել, անձնական օգտի և սին փառաց համար նոցա խաղաղութիւնը կը վրդովենք, նոցա մարմնաւոր շահուն կը մնասենք և նոցա ան մահ հոգին կորուսանելու առիթ կը լինինք, և այս ամենը կ'ընենք, պատուական Հարք, այս ամենը տգիտութեան արգիւնք չէ, հոպա ի՞նչ է, մեր պաշտօնի պարտքը չի ճանչնալ չէ, ի՞նչ է:

Յիսուս Քրիստոս, իրեն հաւատացողներուն պատուիրեց, «Այնպէս լուսաւոր պէտք է լինի, ըսաւ, ձեր լոյսը, որ մարդիկ տեսնելով ձեր բարի գործերը՝ փառաւորեն ձեր երինաւոր Հայրը ու Այս պատուէրը եւ թէ համայն քրիստոնեայ անհատ սարստաւոր է պահել և կատարել իբրեւ Աստուծոյ ժողովուրդ, իբրեւ երկնաւոր Հօր որդիք, հապա զիջափ եւս առաւել Արեւելոց պաշտօնեայք, որք մեծամեծ անուններ վրանին առնուել չեն խղճեր. որ Գալիլէի կ'անուանին և հոգեւոր կաթամբ իրենց սանունքը չեն անուցաներ, Կովք կը կոչուին, և ժողովուրդն 'ի պարարտ արօտս և 'ի կենսատու մարգս աւետարանա-

կան ճշմարտութեան չեն հովուեր և առ ջուրս հանգստեան շնորհաց սուրբ Հոգւոյն չեն մակաղեր, և 'ի փարախ երկնապարգեւ խաղաղութեանն Յիսուսի չեն ժողովեր. որ Հայր կ'անուանին և չեն խնամեր, չեն դգուեր ու դարմաներ իրենց հոգեւոր որդիքն 'ի Քրիստոս. որ Կովք կը կոչուին և անարժան վարմունքով ու խօսքերով խտորնակի կ'առաջնորդեն նոցա՝ չար օրինակ դառնալով: Այս, Հարք, դարուս մէջ այս ամենը գործուած աւետարանակի ճշմարտութիւններ են. վրջ տանալ պէտք չէ, խոնարհիլ և զգալ պէտք է. զգալ ու զղջալ պէտք է, գուցէ օր դայ, ուր զղջալ և դառնալ ուղենք բոլոր անօգուտ լինի:

Սենք Գաալիլայի, Կովքի և Վարդապետ կը կոչուինք, շատերնիս այս ալ հերիք չըսեալով առաւել բարձրանուններու կը ցանկանք, . . . և ահա մեր անգաստիարակ, անգէտ և անիմաստ ենք, որով ուսուցանելու պաշտօնն խալաւ բարձի թողի ըրած ենք, ոչ Աստուծոյ տաճարին մէջ, ոչ կրթութեան յարկերու մէջ և ոչ առանին Աստուծոյ խօսքը ոչ կը քարոզենք և ոչ կուսանինք, և բարձրամիտութեամբ կը պանծամք իբր օրէնագէտ, իմաստուն և ժողովուրդ հովուելու ձեռնհաս. անարժան միջոցներով պաշտօններ կը շարթենք եւ մեր պաշտօնատեղին հասած օրերնէս մեր թշուառութիւնը յերեւան կուգայ, . . . քանզի բաց 'ի ցուցամուրթենէ, մեզ չինկած գործերու մէջ կը նետուինք և իրաւամբ խայտառակ կը լինինք: Իսկնք Մարգարէին, Հարք իմ, որ Աստուծոյ կողմէն ազգարարութիւն կընէ մեզ, որոյ զանցառութենէն հետեւած անարգութիւնը ամեն ժամանակ կը կատարուի, «Քահանային շրթունքը, կ'ըսէ, պէտք է գիտու թիւն պահպա-

նէ, գիտութիւնն ստանալու հոգ տա-
նի, և ժողովուրդը նորա բերնէն օ-
րէնքներ պիտի խնդրեն. ինչու որ քա-
հանայն ամենակալ Աստուծոյ պատ-
գամաւորն է ։

Ո՛վ սիրելի Հայրք իմ, մեր բուն
պաշտօնը ուսուցչութիւնն է, « Ոչ է
բարւոյք մեզ թողուլ դրանն Աստուծոյ
և պաշտել զսեղանս » ։ Հապա մենք
ո՞ւր թողուցեր ենք մեր այս սուրբ ու-
նուիրական պաշտօնը, այս վսեմ պար-
տաւորութիւնը, վայելած ենք, կամ
զգացած ունի՞նք երբէք այն քաղցր
ու երկնային բերկրանքը, այն համեստ
ու սուրբ ուրախութիւնը, զոր կը մա-
տուցանէ անարատ և ողջամիտ ու-
սուցչութեան արդիւնքը ։ Տկար ա-
րարած մը զօրացնել հոգւով, խաւար
միտք մը լուսաւորել ճշմարտութիւն,
գայթակղած ու մոլորած քայլ մը ուղ-
ղել գէպ ՚ի արդարութիւն, սրբու-
թիւն և ՚ի բարութիւն, մէկ խօսքով
աշխարհի վրայ անմուտ արփի ըլլալ,
ապագայ սերունդին նախախնամը՝
կազդուրիչը եւ փրկիչը լինել, ար-
դարեւ մեծ են ասոնք, ինքնին վա-
ռաւոր են, գլխովին պատուաւոր և
վսեմ, զոր ճանչնալու և որոյ քաղց-
րութիւնն զգալու համար կատարել
պէտք է, սոքա այնպիսի վեհութիւն
ներ են, զորս խօսքով լիովին բացատ-
րել չեթէ չըսեմ անհնար՝ գոնէ ինձ հա-
մար խիստ դժուար է, ես միայն խօս-
հելով զմայրիլ գիտեմ, նման այն գեղ-
ջուկ մարդուն, որ առաջին անգամ
իւր մուծ խորձիթէն ելած մարդաշատ
ու վաճառաշահ քաղաք մի կը մտնայ,
ուր իրեն ամեն կողմ նորանոր տեսա-
րաններ կը բացուին առջեւը, հիանա-
լի հոյակապ շէնքեր, զարմանալի ա-
րուեստներ և ակնապարար զմայրելի
նշարներ. և այս առարկաներու բազ-
մադիմի նորանոր փոփոխութիւնները

տեսնելով կ'աքանչանայ, կ'զմայրի, և
չէ կարող խօսիլ, կ'ապշի կը հիանայ և
չէ կարող բացատրել ։ Այո՛, ես լսի
խօրհելով կը կրեմ այս քանչացումը,
բայց արդեամբ մտած ունի՞նք Աստու-
ծոյ բանին բազմադիմի գեղեցիկութեան
մէջ, պատահած ունի՞նք նորա անձառ-
ղմայլման, բարե՛հ, սիրով հոգւոյն գը-
գուած ենք Աստուծոյ որդիքը, գուր-
գուրացած ենք երբէք գթալով նոցա
աղետալի կացութեան վերայ, վշտա-
գին բեկեալ սրտիւ նկատած ենք ար-
դեօք ազգին և նորա մատաղ սերուն-
դին տխուր տարագոյն, զանոնք կրթե-
լու, դատախարակելու և նոցա ուսու-
մին տալու համար ո՞ր մէկերնիս զիջած
ենք վարժարանաց խնարհ և անշուք
աթոռի մը վերայ նստիլ և մանկանց
միտքն ու սիրտը կաղդուրել, հոգին
պարտել և նորա կարողութիւնները
զարգացնել և բեղմնաւորել ։ Այն ա-
թոռները, զոր այսօր եկեղեցւոյ պաշ-
տօնեայք ընտրած և իրարու ձեռքէ-
յափշտակել կը ճգնին, խիստ խաբ-
խուլ է և վտանգաւոր, քանզի զայն
վառասիրութիւնը հնարած է, և որուն
չուրջը անօգուտ հոգեր, ժանա նա-
խանձ, կենսամաշ կասկածներ, ապա-
կանիչ խռովութիւն, վրդովիչ երկիւղ
և տաղէապ և այլ բիւր տեսակ դժու-
խային ճիւղներ մահաթոյն օձերու
պէս կը սողան և հանսպաղ մարդուս
սիրան ու միտքը կը կեղեքեն և անձու-
ղոսրելի տագնապներու մէջ կը չար-
չարեն, իսկ գուրսէն անշուք երեւ-
ցած այն համեստ նստարանը, որ բը-
նուս արտաքին հրապուրանք մի չունի,
զոր գթութիւնը պէտք է հաստատէ
և որուն վրայ մարդասիրութիւնը իւր
ամեն վեհութեամբը պէտք է բազմի,
այն պարտուց՝ միանգամայն և երախ-
տեաց խոնարհ աթոռը կըսեմ, իւր
անշուք պարզութեան մէջ այնչափ

պերճէ, և համեստ խոնարհութեան մէջ այնչափ բարձր է, որուն չեն հասած աշխարհիս փառաւորներէն եւ մեծ կարծուածներէն և ոչ մէկը, բայց պէտք է գիտնալ որ խարդափ ձեւերով և զգացմունք ու նպատակ պատշաճապէս յայտարարելու և պատկառելի ամօթին վերայ բազմից յանդգնող վատը պիտի առնէ անարգանք անձին . . . : Չարամիտք արժանի չեն անոր, տգէտք պէտք է փոխել անկէ, այլ և այլ կրից և նկատումներու ծառայողները թող սարսափին այն տեղ բարձրանալէ, վասն զի ամբողջ դարեր իրենց դէմ կը զինին, արդարութիւնը, և ճշմարտութիւնը զիրենք իրենէ մղեղ անհունութեան մէջ կը խարխուլէ:

Այն տեղ չքեղապէս կը բազմէր Յիսուս, երբ երկնային ճշմարտութիւնը և ընկերային պարտքեր կ'ուսուցանէր ժողովուրդեան, և բարէ ինչ վսեմ է իւր տեսքը, որչափ պատկառելի է իւր ներկայութիւնը, այլ սակայն որչափ սիրուն զմայելի և սրտազրաւ է իւր կեանքն ու խօսքերը: Բայց ինչ էր Յիսուսի ամօթը, հողակոյտ մի, և յենարանը ծառ մի, երբեմն ցուրտ ժայռ մի թէ նստարան և թէ յենարան կը լինէր, բայց միշտ խուռն խաղմութենէ չընթացատուած էր, շարունակ իւր վարդապետութիւնքը լսող, սքանչացող և զ'ստուած փառաւորող մեծ բազմութիւն մի ակնածանք կը ուղծուէր, իսկ այդ փառաց կարծուած ամօթներուն վերայ բազմողները միշտ տխուր միայնութեան, կամ աղմուկներու և կամ շփոթութեան մէջ կը գտնուէին, որք զիրենք կը բարձրացնէն չարաչար ձեռքերու համար, և ահա այս ամենը ամեն օր տեսնող և կրողները, որ չեն զգար և չեն ճանչնար իրենց թշուառութիւնը միթէ տգէտ չեն, ուրեմն նիւթը չէ փառաւորողը . . . :

Տեսէք ահաւասիկ նոյն սրբիկշտ ամօթին վերայ երկոտասան անշուք անպատրաստ և խեղճ ձկնորսներ բազմեցան, երբ զաշխարհ կը լուսաւորէին և ազգեր ու լեզուներ կաշակերտէին, այն տեղ հանգչեցաւ իւր բազմաչար վշտերէն Սուրբ Գրիգոր, երբ ամբողջ ժողովուրդ մի, ողջայն ազգ մի իւր տհաւոր թագաւորովն հանդերձ խաւարի վէճէն դէպ ի լոյս կը կորդէր. վերջապէս այն տեղ դտան միթիթարութիւն Սահակ, Սեպուհ, Արսէս և այլ բազմաթիւ Հարք, որք անխոնջ կուսուցանէին, կը կրթէին և կը լուսաւորէին, և ասոր համար է որ այսօր թագաւորած են նոքա սիրով և երաստութեամբ մեր հոգւոյն, սրտի և մտաց վրայ: Արդ եթէ մեք նոցա յաջորդներն անուանուելու փառասիրութիւնն ունինք, ինչո՞ւ նոցա դործոց նախանձաւոր չը լինինք, ինչո՞ւ նոցա շաղագ հետեւելու արիութիւնը չունենանք, այլ՝ ընդհակառակն խոտորնակ ճամբով փառք որսալու ելնենք. միթէ չենք հաւատացած դեռ, որ մեր կեանքը, փառքը, պարծանքը վեհութիւնը, ճոխութիւնը վերջապէս ամեն բան՝ Սիրոյ, խոնարհութեան, և մեր տիրող օրինաց պահպանութեան մէջ է. յորոց խոտորելուն հետեւանքը արհամարհանք և անարգութիւն է. ինչպէս որ դարերով յառաջ մարդարէն իսկ Աստուծոյ կողմէն ազդարարութիւն ըրած է. «Լեւա՛հ, կըսէ, զձեզ բոլոր ազգաց առջեւ անարգուած արհամարհուած և երեսէ ձեռքուած ըրի, ինչու որ իմ ճանապարհըս չը պահեցիք, այլ օրէնքը կատարելու մէջ աչառութիւն կ'ընէիք»:

(Շարունակութիւն)

ԱՌ ՈՒԽՏԱԴՐՈՒԺ ԱՄ ՈՒՍՆԱԻ ՈՐՆ

Ի պատասխանի «Աբէլ»-ի վերնագրով երգոյն. (Տե՛ս Քե՛զ Հոյնիւն, Տիպ Մասկ. երես 558):

Այնքան հագած, շափխան ծռած, պատուոնի հետ խաղալով,
Ժամէն փախած դէպ 'ի պանդոկ գնում էր նա խիստ ճեպով:

Գիշերային մութ խաւարը տեղի տուաւ այգլուսին,
Բայց պարոնը անզգայ էր առաւօտեան իւր պարտքին:

Եկեղեցում ամեն մարդիկ Տէր զօրութեանց կ'օրհնէին,
Օտքը եւ տղայք, արք եւ կանայք քաղցր ձայնիւ կ'երգէին:
Թող պատարագ, աղօթք, մաղթանք, խնկարկուծիւնք էլ լինէր,
Նորա սիրտը մոլորուել էր, նա պատարագ սիրող չէր:

Օձապտոյտ մի փողոցէ մէն միայնակ գնում էր,
Դիւաբնակ պանդոկ մի կար, նա անդ փութով կ'ըշտապէր:
Ուր փող, նուագ, օղի, գինի . . . երգ դիւական պատրաստ էր:

Գնա՛, պարոն, ուր քարշում է մագնիս մեղաց քո հոգին,
Գիտէ Լստուած, գիտեն մարդիկ, գիտէ աշխարհ քո ուղին:
Դու շատ յետոյ ցաւիս պիտի, այդ քեզ համար խիստ վատ է,
Սարգիսն ազգը չար լեզու չէ, քեզպէսները կը խրատէ:

«Չեմ գլուխ հողեր բամբասողին, ճշմարտութիւնն յաղթողէ՛ր»
Բայց քո մտաց ականջն, որդեակ, այս խնդիրս իմ լուծէ:
Քեզ ո՞վ ուսոյց ամուսնական արհամարհել սուրբ դաշինք,
Ի սէր օտար դրժել ուխտիդ՝ անտէր թողուլ ընտանիք:
Լնպատասպար, մերկ ու ծարաւ, անկիւթ, անուս քո օրդիք,
Օռած վզով, արտասուածք քեզ կրտսասեն անօթիք:

«Լրօնէն աւել չունենալով հզօր սրաշտպան աշխարհքում»,
Լրօնը, պարոն, ուսոյց այդպէս կեանքդ վատնել պանդոկում,
Թէ կարճամիտ դատողութիւնդ նոր մե՛ծ օրէնք կարծելով,
Կամիս յետնոց փայթ աւանդել, ցանկ հայրենեացդ քակելով:

Թէ դու էիր իմաստասէր, այր կատարեալ կրօնագէտ,
Մե՛ծ գիտութեամբդ, բայց ամենէն ինչու համար խիստ ագէտ:
Լնխոնջ ուսեա՞լ, մե՛ծ բնագէտ, պաշտող բնութեա՞ն օրինաց,
Քեզ կարծելով շատոնց նման ամուսնացա՞ր անկասկած:

Թէ քո հոգին բորբոքուած էր ամուսնութեան սուրբ սիրով,
Օր վայելել դու կարծեցիր լոկ ամուսին կոչուելով:

Սէր եմ ասում, զոր սիրեցին Յովսէփ, Լըայ, մե՛ծ Սմբատ,
Ըրտակ, Վահան, Վարդան, Խորէն, նոցա հետ էլ շատ Տաճատ:

Դտա՞ր արդեօք, որոնածդ փափագանացդ դու հասա՞ր,
Թէ սուրբ ուխտիդ դու ժխտեցիր դերթ հեշտասէր մեղկացար,
Լյժմ գո՛հ ես դու վիճակէդ, ունի՞ս արդեօք խաղաղ խիղճ,
Թէ յիշելով կեանք մենաւոր հառաչում ես 'ի Թախիծ:

Իսկ երբ նստած ամուսնոյդ հետ խօսակցում ես քո տան մէջ,
Հէ՞ր վերայս, հէ՞ր կրում ես օտարին սէր սրտիդ մէջ,
Երբեք ինչո՞ւ մարմնովդ 'ի տան, հոգիդ պանդոկն ես թողած,
Եղուի՞դ հաւաքայ ամուսինդ, թէ՛ քո սրտին, զոր օտարին ես տուած:
Եղբայր, ես քո հոգւոյն մատաղ, թէ՛ սրտովդ չեմ խաբուած,
Վանք, Լբեղայ դու խոսելով՝ բնութեան օրէնքն ես յարգած:
Երբ դու մի օր արժանանաս լոյս անթառամ պսակին,
Իարեխօս լեր վասն մեղաց Սաղմոսերգու ՍԱԿԱՐԻՆ:

Ի Ղ Զ Պ Ս Ն Դ Խ Տ Ի Ն

Պանդուխտ հէք մանկին
Ի տխուր դաշտին
Հեծէ տխրագին:

Երբ դողդոջ լուսնակ 'ի կապոյտ յեթեր
Վառէր եւ փայլէր իւր արծաթ շողեր,
Երբ ծաղիկն 'ի ցօղ ժպտէր խնդագին
Եւ դաշտն եւ դաշար 'ի զուարթ հողմոյն
Ճածանէր սիրուն զերթ ալիք ծովուն:
Կայի տխրագին 'ի տեսիլ համբուն
Շքեղ բնութեան բիւր աղբի գեղոյն,
Բայց չէր հայրենեացս այս դաշտ այս երկինք
Ո՛չ տատեղք, արեւ, ոչ մարդ ու գետինք
Ո՛չ վճիտ աղբերք ոչ սրայծառ վտակք
Ո՛չ կակաչ քներբուկ ոչ վարդ մանիշակ:
Ո՛չ թռչնիկ 'ի թռի ճուղէր մեղմիկ
Ի յառաւօտու իւր օրհներդ քաղցրիկ,
Չը հնէր զեփուռ ոչ սիւք հայրենեացս
Տխուր էր այս դաշտ տխուր 'ի փառաց:
Ի տխուր դաշտիս խելառ ու մոլոր
Զերթ մի բունաւեր թռչնիկ մի անձար
Բոկ ու հոլանի զուրկ յիմ փառքերէն
Յուղէի լալեօք սար ու ձոր ամեն,
Խնդրէի անձկով մի սիրուն թռչնակ
Որ տանէր յետին հրաժեշտս իմ եղբարց:
Ե՛յն ինչ պիչ յերկինս պիչ 'ի ծերպս 'ի յոստս
Յուղէի այսպէս ես ցաւօք լալեօք
Խօսեցաւ հոգւոյս լուսնակն 'ի յերկնից
Զարթեան դաշտք բլուրք լուսնակին շողից.
Շարժեցաւ հոգիս թրթռաց իմ սրտիկ
Զերմացաւ արիւնս զուարթացաւ աչքունքս:

Յայս անակնկալ դէպք հիանալ
 Յայս նոր կիրս անկեալ սիրտ իմ հալ ու մաշ,
 Լսէի դոպցես ձայն իմն անմոռնէ
 Որ խօսէր ընդ իա բայց լուռ անջըշունչ :
 Դալկացած անկայ 'ի գուճս անյարիր
 Եւ դող և տաքնապ կալու զիս յերեր,
 Զի լուսնակին շող սրտիս թափանցեր
 Եւ առ իմ հոգիս այսպէս բարբառէր :

ԼՈՒՍՆԱԿՆ

Օ յի՛նչ, խիղախ մանկիկ յայս տխուր վայրիս,
 Որոնես արդեօք լուսով լուսնակիս,
 Պիշ ծերպս 'ի մորիս պիշ 'ի ծառոց յոստս
 Պիշ յերկինս յերկիր եւ աստանդ պշտուս :
 Լէ՛ր վիժակք աղի կայլակեն յաչայդ
 Յայս ապառաժուտ յայս վայր տխրամած .
 Մատաղ է արեւդ մատաղ ես տիօք
 Գլթա՛ս ո՛հ կենացդ, պանդուխտ ես անօք :
 Լեւ դոյն մանկութիւն է քեզ անողոր
 Թշնամի կենացդ անսիրձ եւ անտոկ,
 Գիտեմ՝ վայր օտար դառն է հէգ սրտի
 Այլ այդ քո լալիք զի՛նչ է ո՛վ մանկիկ :

ՄԱՆԿԻԿՆ

Լիս սիրուն լուսնակ, լուսնակ դու սիրուն
 Ի բարձանց երկնից որ հսկես անքուն,
 Լալիքս դքեզ, ո՛հ, շարժեցի՛ն 'ի գութ
 Թէ դու միշտ խօսիս 'ի դաշտիս յանքոյթ :
 Լիս խնդրեմ լուսնակ, մի սիրուն թռչնակ
 Զի տարցէ իմ մօրս իմ լաց հեկեկանք,
 Դէտակն յուսալիր աստ անդ ակնապիշ
 Պիշ 'ի ծառս 'ի ծերպս անթարթ կամ 'ի պիշ :
 Չիք ո՛հ, ոչ ծիծառն, ոչ պղտուլ գողտրիկ
 Սարեակն արդ ննջէ ճնճղուկն 'ի բունիկ
 Չեն ինձ ձեռքնտու ո՛հ չեն այսպիկ :

ԼՈՒՍՆԱԿ

Հէք թշուառ մանկիկ շարժիմ ես 'ի գութ
 Քեզ՝ որ 'ի դաշտիս հեծես սրտաթունդ .
 Ասա՛քոց ցաւերդ տանիմ ես քո մօրդ
 Երբ 'ի լուրջ կամար ժպտիմ հայրենեաց :
 Քաղցր է ինձ մանկիկ, այն վայր ցանկալի
 Ուր խայտայ բնութիւն 'ի գեղ փարեկի,
 Երբ գայ անդ դարուն, սարն ու ձոր ծաղկի
 Ի կասոյտ կանանչ 'ի գոյն ծիրանի :

Եւ վճիտ աղբերք յորդեն պաղպաղունք
Կարկաջեալ սուրան պտոյտեալ վագեն
Եւ յիրեար խառնին գեղահոտ առուք .
Հովին առ ողբերք նստեալ ծծէ սիւք ,
Երգէ 'ի սրինգ զիւր քաղցր պէլութք ,

Գառն , ուլ և նախիրք մայեն բառաչեն
Խայտան եւ անիոյթ վագեն ոստոտեն
Մերթ զեղուն 'ի ստեանց անոյշ կաթ ծծեն
Մերթ 'ի վարժ քրմաց շիւղիկ մի կորզեն :

Երբ անդ արուսեակն ծագէ զիւր նըշոյլ
Ի ծառոց միջի թռչունք հոյլ 'ի հոյլ
Զարթնուն ոստոտեն երգեն ներգաշնակ
Զարթնու եւ ժամհարն հարկանէ զկոշնակ
Կոչէ ըզմարդիկ օրհնել համարձակ
Ըզ Տէրն արարիչ եւ խնամօղն Աստուած ,
Սար ու ձոր ամեն 'ի ձայն օրհնութեանց
Թնդան որոտան հնչեն արձագանք ,
Այլ քեզ՝ հէգ մանկիկ զի՞նչ այս բախտ դժխեմ
Որ 'ի հայրենեացդ զքեզ տարագէմ
Արկ 'ի վայրս օտար , եւ փառաց քո զուք
Մերկացաւ 'ի քէն արար զքեզ անշութք ,

ՄԱՆԿԻԿ

Սանուկ էի ես , ս'հ մանուկ անխորձ
Հոգիս բորբոքէր աչքս փայլէր 'ի բոց
Վաղէի 'ի դաշտ , սար եւ ձոր ամեն
Գողցես ընդ ոտիւքս խայտան եւ ծափեն
Մանկունք համառիք ակնածին յինէն
Եւ յամեն ուրեք ընդիս վազվազեն .
Օր մի երբ բնութիւն տխուր էր մթին
Զը ժպտէր երկինք ոչ աստեղք լուսին ,
Ասացի իմ մօրս մեսս դու բարեաւ
Ես 'ի հունձ երթամ 'ի յօտար աշխարհ .
Երթամ ես քաղել ծաղիկնս կենսաբոյր
Նաղելի գլխոյդ հիւսել պտակ խոյր :

Ընի զիմ մախաղ առի եւ մանգաղ
Սորէ քարերէ անցայ անյապաղ .
Հասի ես մի դաշտ ուր փուշն եւ ծաղիկ
Մխասին աճէր , աճէր տալր ծաղիկ ,
Ասացի ես ինձ , աստ առնում դադար
Աստ քաղեմ ծաղիկ 'ի վայրաց օտար ,
Մերկացայ մախաղս պարգեցի մանգաղս
Ի փշոց միջի փունջ կապել ծաղիկանց ,
Ըրդ սիրով քաղեմ ծաղիկն 'ի փշոց

Բայց փուշք անինաց ծակեն զիմ՝ ձեռք ոտս ,
Թէ սիրես լուսնակ , զԱստուածն արարիչ
Ազէ՛ տար դու մօրս տար իմ՝ ցաւոյ ճիչ
Ասա թէ թշուառ մանկիկդ տարագիր
Մաշէ զիւր կենաց օրերն բազմաբիրտ ,
Ոչ զուարթ գարունը չը տան անդ բարեւ
Չը ժպտին անդ մէջ աստեղք եւ արեւ
Կարօտովդ տապիմ այսպէս օրն ՚ի բուն
Ասա թող ՚ի լաց նստի իւր սրգւոյն :
Մինչ ես պատմէի ցաւերս փշտազին
Թուի թուի սեւ ամոլ մի պատեց բղուսին
Ի մեայլ դաշտին միացի միայնիկ
Ի մութ խաւարի կացի լուռ մեծիկ :

ՍԵՐՈՒՄԱՊԷՏ .
1872 () 4 ԴԵՍԵՄԲԵՐ 15 :

ԸՆԴ . ԺԱՆՎԱՐ . ԳՐԻ .
ՅԱՐՈՒՄԷՆ ՍԵՆՏԵՄԲԵՐ 15 ԿՆՅԷ :

ԵՐԱՆԵՆԿԱՆՑՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԴԱՅԻՆ

Յուլիս 30-ին , Սողոմոնեան սաճարի շինութեան տեսուչ Գուարթեթ Պէյը , Դամասկոսի կուսակալէն հեռագիր մը ստանալով տեղւոյս կառավարութեան փոխանորդ կարգուեցաւ , եւ այն օրուէն նէն Վ . սեմ . Սուբանա Փաշան պաշտօնէ դադարեցաւ , եւ մնաց 9-ին տեղէս մեկնելով , 13-ին Էւտորիոյ շոգենաւով դէպ ՚ի Վ . Պօլիս ուղեւորեցաւ , առանց պաշտօնի :

Էւտորիոյ Էւտորիոյ եւ Հունգարիայ Վ . եհ . Կայսեր ծննդեան տարեդարձի պատճառաւ տեղւոյս Ֆրանչիսկեան միաբանութիւնը Վ . Պետրեզմանի վրայ պատարագ մատուցին հանդերձ թէ տէրիւմով (մասնաւոր աղօթք) յիշեալ Վ . եհ . Կայսեր կենաց համար . ուր ներկայ էին Էւտորիոյ ընդհանուր հիւպատոս կոմս Գապրիայ , եւ փոխ հիւպատոս ասպետ . Յ . Փաքալը , նոյնպէս բրիտանեաց հըւպատակք : — Եւ այն օրը Էւտորիայի ընդ Հրէայք իրենց նոր սինակոնցին մէջ (ուրուն շինութիւնը տասն տարի տեւեց եւ այս ամիս լրացաւ) մեծ հանդէս կատար

րեցին , ուր ներկայ էին վերայիշեալ հիւպատոսք մի . բանի . բրիտանեայք եւ մեծ ամիրա շրէյց : Սէկ կողմէն վարժաւ տան աշակերտք սրտաշարժ կերպէին , միւս կողմէն 90 տարեկան դահանայ մը իբր նոր Սամուէլ , խորանին առջեւ կեցած դողդոջուն ձեռքերը բարձրաւ ցուցած յիշեալ վեհ . Կայսեր կենաց բարեմաղթութիւններ կրնէր : Հանդէսը մէկուկէս ժամ տեւեց () Գոտտափառ Սուլթանին կենաց բարեմաղթութիւն վերջացաւ :

Էւտորիոյ 22-ին Վ . Պօլսոյ Հրէայ նախկին խախտմագրուի Երազիր (Ֆրեսիատ .) Կէրօն էֆէնտին քաղաքս հասաւ , ուրուն դիմաւորելու գացած էին տեղւոյս հրէայ մեծ բազմութիւն եւ կառավարութեան կողմէն ձիաւոր զօրքեր : Կը պատմեն թէ յիշեալ խախտմը անգամ մի Էրդիանուպօլսէն Վ . Պօլիս երթալու ժամանակ ճանապարհին մեծ փոթորկի մը կը հանդիպի , եւ կ'ուխտէ , որ 60 տարեկան եղած տուն գայ Երաւապէմ բնակի . եւ ճիշդ Լըուսազէմ մտած օրը 60 տարին կը լրանայ եւ զեր :

Յ Լ Ն Կ

Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս

Գծադիր Մեմբերան պաշտօնի Յիսուսի Քրիստոսի .	169
Յիսուս Քրիստոս .	175
Լըրիու խօսք Լեկեղեցւոյ պաշտօնէից ուղղուած .	177
Լու ուխտադրութ ամուսնեաւորն .	188
Իղձ պանդխտին .	189
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ .	167

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԼՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամեն ամիս կը հրատարակուի 24 էրեսէ բաղկացեալ մեկուկէս
աւթածալ լիզմով :
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէճիտիէ : Հանգերձ ճանապարհի
ծախարովը կանխիկ վճարելի :
- Գ. Զատ տեարակ առնել ուղղը : պէտք է ամեն մէկ տետրին չորս դա.
հեկան վճարել :